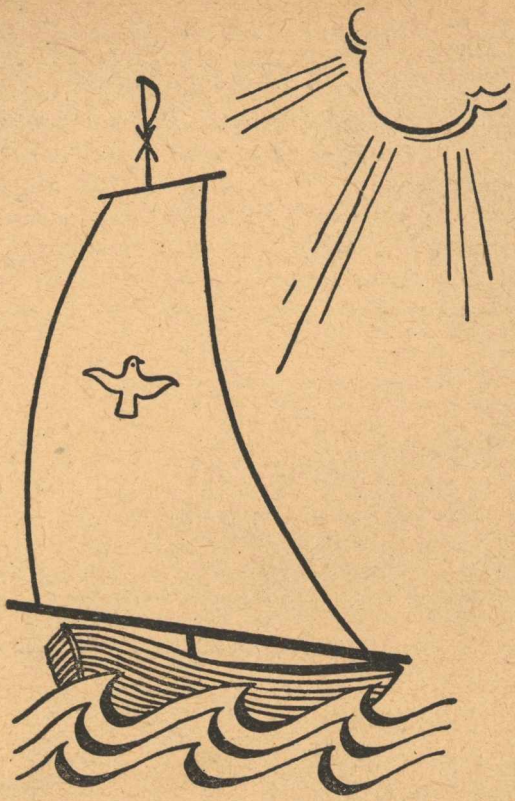

V. MÓZES 3, 33

LELKIPÁSZTOR

1953. JÚLIUS HÓ

LELKIPÁSZTOR

Kiadja az Evangélikus Egyetemes Egyház Sajtóosztálya
Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Vető Lajos
Előfizetési díj egy évre 84 Ft, félévre 42 Ft, egy hónapra 7 Ft
Csekkszámla: Lelkipásztor Kiadóhivatala, Budapest 220—507
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Puskin-utca 12
Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály — Telefonszám: 142—074

TARTALOMJEGYZÉK

CIKKEK, ÉRTEKEZÉSEK:

Oldal

Júliusi számunkhoz — — — — — — — — — — — — — — 289
Külföldi lelkészek az egyház békeszolgálatáról *(Ottlyk Ernő)* — — — 291
A magyar protestáns egyházak hozzászólása az Egyházak Világtanácsa 1954-ben Amerikában, Evanstonban tartandó nagygyűlésének előkészítő anyagához — — — — — — — — — — — — 300
Lelkészi munkaközösségeink életéből *(Csekei Z.)* — — — — — 320

IGEHIRDETÉSEK:

Szentháromság ünnepe után 10. vasárnap — — — — — — — 323
Szentháromság ünnepe után 11. vasárnap — — — — — — — 325
Szentháromság ünnepe után 12. vasárnap — — — — — — — 326
Szentháromság ünnepe után 13. vasárnap — — — — — — — 329
Útmutató. Fordítási és exegetikai megjegyzések a délután Ószövetségi alapigékhez *(Dr. Pálfy M.)* — — — — — — — — — — 331

FOLYÓIRATSZEMLE:

J. L. Hromatka: Návrat theologie k egyptskym hrncum. (Visszatérhet-e teológiánk az egyiptomi hússosfazekakhoz?) Krestánská Revue. Praha, XX. 3. — — — — — — — — — — — — — 334

Példányszám: 700

11506 — Egyetemi Nyomda, Budapest, Dohány-u. 12—14. Felelős: Janka Gyula igazgató

Júliusi számunkhoz

Az elmúlt hetekben nagyon jelentős események történtek hazánkban is és egyházunkban is. Miután Isten akarata ebbe a világba helyezett bennünket, keresztyén életfolytatásunkban, teológiai eszmélkedésünkben és lelkipásztori ténykedésünkben is figyelembe kell vennünk a körülöttünk zajló eseményeket, hogy így megérthessük konkréte Isten parancsainak és akaratának a mára vonatkozó rendelkezéseit. Így szolgálhatjuk a valóságban az egyházat, az egyház népét, gyülekezetünket, hazánkat s így szolgálhatjuk Isten dicsőségét az emberek között.

A legjelentősebb esemény magyar népünk életében a Béke-Világtanács budapesti ülésezése volt. A budapesti felhívás, amelyet a Béke-Világtanács záróülésén a világ békeszerető népeihez és embereihez intézett, megállapítja és kimondja :„Nagy reménység született... a béke itt van kapuink előtt."

Ezt a megállapítást s szintúgy a hozzá fűződő buzdítást a békéért való küzdelemre mindnyájan Isten iránti hálával és felelősségtudattal fogadjuk. A békéért való munkánkat teológiai szempontból is céltudatosan és Isten igéjére alapozottan kell és kívánatos folytatnunk. Az a cikk, amelyet ebben a számunkban a békemozgalommal kapcsolatban hozunk, a Béke-Világtanács ülésén résztvett külföldi lelkész-vendégek megnyilatkozásai alapján szolgálja békemunkánk tudatosítását és teológiai elmélyítését.

Nem tekinthetjük véletlennek, noha külsőleg annak látszik, hogy az Egyházak Világtanácsa az 1954 augusztusában Evanstonban tartandó 2. nagygyűlésének főtémájául a keresztyén reménységet tűzte ki. Reménységről beszél a Béke-Világtanács budapesti felhívása is s a reménység a tárgya az evanstoni nagygyűlésnek is. Hitünk ebben a találkozásban Isten ujjmutatását ismeri fel hálásan, aki nyilvánvalóan azt akarja, hogy az Ő népe reménységben éljen. Neki adunk hálát azért is, hogy lehetővé tette a magyar ökumenikus bizottságnak az evanstoni témákkal való beható foglalkozást. A több szakosztályban és albizott-

ságban, a legjobb magyar protestáns teológusok együttműködésével lefolyt munka eredményét jelentésekbe foglalva megküldtük az Egyházak Világtanácsának. Kívánatosnak tartjuk azonban, hogy ebbe a munkába minél jobban bekapcsolódjanak egyházunk lelkészei és gyülekezetei is. Ezért júliusi és augusztusi számunkban közölni szándékozunk az evanstoni nagygyűlés előkészítési anyagával kapcsolatban kidolgozott valamennyi magyar tanulmányt, amelyet a magyarországi ökumenikus bizottság elfogadott és az Egyházak Világtanácsának már meg is küldött. Arra nincs terünk, hogy magát az előkészítő anyagot is közöljük, jelentéseink azonban úgy vannak szövegezve, hogy mindig részletesen megismertetnek az alapanyag egy-egy elgondolásával is és ennek megfelelően fejtik ki a magyar ökumenikus bizottság véleményét. Ilyenformán ezek a jelentések önmagukban használható kerek egészet alkotnak s alkalmasak arra, hogy velük megismerkedve, teológiai továbbképzésünket elősegítsék.

Magyar evangélikus egyházunknak is örömünnepe volt az az esemény, hogy Josef Hromádka prágai teológiai tanárnak, a kiváló békeharcosnak, a Béke-Világtanács üléséhez fűződően a debreceni református teológiai akadémia tiszteletbeli doktorátust adományozott. Hromádka professzor cikkeinek, előadásainak ismertetésével lapunkban gyakran találkozhattunk eddig is s amikor ezen a helyen igaz nagyrabecsüléssel köszöntjük őt úgyis, mint a protestantizmus lutheránus származású világhírű teológusát, úgyis mint kiváló békeharcost, folyóiratszemlénkben részletesen ismertetjük legfrissebb teológiai cikkét, amelyet a „Kresťanská Revue" legújabb száma közölt.

Amidőn a magyar mezőkön fokozott erővel folyik a nyári munka, a termés betakarítása, lelkészi karunk ugyanolyan buzgalommal és odaadással foglalkozzék teológiai önképzésével. Ehhez a munkához nyújt — reménységünk szerint — hasznos, elmélyedésre és továbbtanulásra serkentő anyagot szaklapunk júliusi száma.

A SZERKESZTŐ

Külföldi lelkészek az egyház békeszolgálatáról

A Béke-Világtanács budapesti ülésezésével kapcsolatban hazánkban az öt világrész minden tájáról, a legkülönfélébb felekezetű lelkészek gyűltek össze. Kanadai, ausztráliai, délafrikai, kínai, norvég, svéd, francia, finn, német, orosz, cseh, román, holland, magyar lelkésztestvérek találkoztak egymással, akik között voltak evangélikusok, reformátusok, ortodoxok, katolikusok, metodisták, kvékerek és egyéb protestáns felekezetek lelkészei. Ezek között a lelkészek között pedig a mai világkeresztyénség olyan kiválóságai is voltak, mint pl. Martin Niemöller vagy Josef Hromádka, vagy James Endicott, vagy Nyikoláj metropolita. Nem véletlen, hogy ennyi kiváló egyházi ember sereglett össze a Béke-Világtanács ülésein, mert nyilvánvaló, hogy a keresztyénség legjobb képviselői állnak az emberiség békéjének megvédésére irányuló egyházi küzdelem élén. Dr. Vető Lajos püspök a külföldi lelkészvendégek tiszteletére rendezett egyetemes egyházi fogadáson ezt mondta: „Az a tapasztalatunk, hogy minél jobb teológus és keresztyén valaki, annál inkább érez felelősséget a háború elhárítását és a béke biztosítását illetően, s ezért természetesnek találjuk, hogy a Béke Világtanács üléseire oly sok kiváló teológus és lelkész érkezett."

Természetesen, sok minden volt, amiben ezek a különféle lelkészek nem értettek egyet, s különvéleményeik voltak, — de a keresztyénség és az emberiség alapvetően nagy kérdéseinek megoldásában mégis egybecsendültek a vélemények. A következőkben tekintsük át, hogy milyen teológiai alapon szólnak hozzá a világ legkülönbözőbb pontján élő lelkészek az emberiség nagy kérdéseihez, s milyen hitbeli magatartást kívánnak a ma egyházaitól.

A keresztyén ember felelőssége

A békéért küzdő lelkészeket a világ minden pontján az a törekvés hatja át, hogy állásfoglalásukat teológiailag kifejezzék. Különféle teológiai érvekkel fejtik ki a keresztyén ember felelősségét a társadalom és az emberiség nagy kérdéseit illetően.

Josef Hromádka, a prágai Comenius teológiai fakultás dékánja debreceni teológiai díszdoktori avatásakor többek között ezt mondta: „A hit belső szabadságára van szükség és merész tekintetre, hogy bele merjünk nézni a mai történelmi folyamat tulajdonképpeni lényegébe. Nem lehet ignorálni és menekülni. Nem lehet értelmetlenül keseregni. Számunkra nem elegendők kegyes frázisok és olcsó elképzelések. Szükséges becsületesen tanulni, törekvően gondolkozni, elszántan találkozni a való-

sággal és meghozni a döntést. A politikában való döntést is, — ámde az olyan politikai döntést, amely megszűnt politika lenni és az emberért, szabadságáért és méltóságáért, kenyeréért és tisztes lakásáért vívott küzdelemmé változik át az egész világon és éppen a legbonyolultabb és legszegényebb helyeken. Az Isten Igéje tüzével lángra gyújtott teológia felelősséget hordoz az egyház határán kívül lévő világért is, mert az egyház lényegénél fogva a világban él és a világ egészen az egyház szentélyéig hatol."

Az Ige tűzétől lángra gyújtott teológia a világ bármely pontján bizonyságot tesz arról, hogy a keresztyén ember és az egyház mindig Isten színe előtt felelős azért, amit az emberek tanácsolása és eligazítása tekintetében tesz vagy nem tesz. Hromádka teológiai látásával rokon a német Hitvalló Egyház lapjának, a Bekennende Kirche egyik szerkesztőjének, **Erika Küppers**-nek a véleménye: „Világos, hogy az evangélikus egyház nem mehet el a politikai kérdések mellett. Mert a politika minden döntésében az emberrel foglalkozik s a keresztyén ember és az egyház felelős az emberekért. 'Hol van a te atyádfia?' Ez a kérdés az, amely egykor Kain felé hangzott el, s amelyet ma Isten mindnyájunkhoz intéz. Hol van a te atyádfia Koreában, Vietnámban, Kenyában? Ma az emberek részben a háború borzalmában, részben a harmadik világháborútól való nagy félelemben élnek. Ezért nekünk keresztyéneknek, amit csak tudunk, meg kell tennünk a béke előmozdításáért. Tehát mi a politikai feszültségekben mindig, s ismételten figyelmeztetni fogunk arra, hogy félelemből azt ne gondoljuk, hogy minket csak erős felfegyverkezés menthet meg, hanem becsületesen és határozottan járjunk a tárgyalásnak és a megértésnek az útján. Ez azt jelenti, hogy mi Nyugat-Németországban a mi kormányunk politikáját nem helyeselhetjük.

Ezért mi keresztyének sohasem lehetünk részesei a gyűlölet propagandájának. Nem vállalhatunk részt a népek egymás ellen való uszításában; el kell azt utasítanunk, bármelyik oldal gyakorolná is azt. A mi feladatunk: mindkét oldal felé munkálni a kiengesztelést és a megértést."

A finn keresztyénség köréből, amelynek a mi egyházunkban bizonyos tekintélye van, hangzik **Deryck Sivén**-nek a véleménye:

„... az is missziója a mindenütt élő keresztyéneknek, hogy a kiengesztelődést és a békét szolgálják. Ha a keresztyének nem követik Krisztusnak azt a tanítását, hogy szeressenek mindenkit, még az ellenségeiket is, akkor vétkeztek a békesség Fejedelme ellen. Csak ha megragadjuk minden őszinte békemunkás kinyújtott kezét, hogy velük együtt küzdjünk egy háborúnélküli világ megteremtéséért, akkor cselekszünk Isten akarata szerint. Nagyon boldog vagyok, hogy olyan sok magyar keresztyénre találtam, akik aktívan részt vesznek a békemozgalomban és így ebben a tekintetben is követik a béke Fejedelmét. Bár sikert érnének el és áldatnának meg ebben a nagy munkában!"

Dél-Afrikában, ahol rendkívül kiélezett a különböző népek egymás mellett élésének a viszonya, s ahol mindezt bonyolítja az európaiak gyarmatosító politikája a bennszülött lakossággal szemben, Isten valósággal kikényszeríti az egyházból a népek közötti együttműködésért, a

társadalmi igazságért, a világbéke megvédéséért mondandó szót. **C. D. Thomson**, délafrikai methodista lelkész az ottani keresztyének felelősségéről ezeket mondotta: „A Dél-Afrikai Methodista Egyházat természetesen komolyan érdekli a világbéke ügye. Helyi viszonyaink között ismételten nyilatkozatokat tett egyházunk a faji kérdésben. Lelkészeink pedig a viszályok esetében közbenjártak, hogy megértést keressenek a vezetők és a nép között."

Sok szó esett a keresztyénség kínai helyzetéről. Erről részleteket majd Endicott-tal kapcsolatban fogunk hallani, most csak annyit, hogy a kínai keresztyének, akik egyházuk megújulását élték át, mélyen átérzik a keresztyén ember felelősségét a nagy emberi kérdések iránt. **Vu-Jun-Cseng**, a kínai keresztyének képviselője, örömét fejezte ki, hogy a világ keresztyén egyházi vezetői közül olyan sokan vesznek tevékeny részt a béke megvédésének ügyében, amelyhez Kína keresztyén egyházai is teljes szívvel csatlakoznak.

Az ortodoxia képviselői közül közismert a világ egyházi békeharcosainak kiemelkedő egyénisége, **Nyikoláj** metropolita, aki mélységes hitbeli meggyőződéssel írta evangélikus egyházunkhoz intézett üzenetében: „Mint keresztyén, mélyen meg vagyok győződve arról, hogy a béke legyőzi a háborút, mivel Isten, akiben mi hiszünk, az igazság és a béke Istene s az ő akarata nélkül az életben semmi sem történik."

A római katolikus egyháznak a béke ügye iránti felelősségét **Czapik Gyula** egri érsek fejezte ki, amelyből most csak néhány sort emelünk ki: „Békét akarok, mert keresztény vagyok! Már a betlehemi jászol fölött is felcsendül a békességet hirdető angyali ének; húsvét napján ugyancsak az első köszöntés a „Béke veletek!" kívánsága. Az evangéliumnak igen sok lapja a békét hirdeti. Ezért kell a becsületes keresztény lelkületnek világgá harsognia: Békét akarunk! Békét akarok, mert egyházamnak hű fia vagyok! Az egyház lerontaná az emberi természetet, nem fejezné ki a hívek vallását, levetkőzné hivatásának pásztori feladatát, ha nem érezne együtt hívei szándékával, akik fennen hirdetik: Békét akarunk!"

Azok felé a lelkészek felé, akik nem érzik át keresztyén hitük és az emberek sorsáért érzett felelősségük összefüggését, **Van Dahlen** holland lelkész szava hangzik: „Mély meggyőződésem — és nem szégyelem ezt kimondani, inkább azok helyett a papok helyett szégyelem magam, akik az evangéliumot a nyugati háborús propaganda céljaira használják fel —, hogy a világkeresztyénség nagy része még a háborús uszítók vizein evez, akik a világbéke megvalósításának legnagyobb akadályát képezik. Ezért fontos feladatunk az is, hogy a világkeresztyénséget meggyőzzük a békeharc helyességéről."

Mindezek a nyilatkozatok izelítőül szolgálnak ahhoz, hogy a békéért küzdő keresztyének a világ minden pontján teológiailag és hitbeli magatartásukból folyóan viszonyulnak korunk legnagyobb kérdéséhez, a béke ügyéhez. Isten parancsaként nyúlnak azokhoz a kérdésekhez, amelyek ma az emberiség legégetőbb kérdései. Ezek közül a legkiemelkedőbb a gyarmat-kérdés, valamint a német-kérdés.

A gyarmat-kérdés

A világ mai problémáinak helyes megértésébe vezet be **Hromádka** díszdoktorrá avatásakor mondott debreceni beszéde, amiben többek között ezeket mondotta: „A mai világforradalmat, amely valóban lépésről lépésre minden kontinensre elhat, az európai és amerikai társadalom azon gazdasági és politikai világrendért felelős rétegének a tehetetlensége hozta létre és mélyítette el, amely nem volt képes megoldani az ellentéteket a burzsoa társadalmi élet alapjaiban, teljes emberi önjogúságot biztosítani a széles néptömegeknek és segítséget nyújtani az afrikai és ázsiai száz- és százmilliónak az éhségből és nyomorúságból, a műveletlenségből és rabszolgasorsból való szabadulásuk útján." Ehhez a világhelyzethez a keresztyénség viszonyulása nem volt evangéliumszerű, ezért Isten bűnbánatra kényszeríti az egyházat, s annak tűzén át hozza elő a megújult egyházi életet. Majd Hromádka így folytatja: „Az európai és amerikai keresztyén egyházak az utóbbi 150 esztendőben kísérletet tettek, hogy missziói állomásaikon keresztül behatoljanak a keresztyénségen kívül álló nemzetek szívébe, és lerakják a világművelődés egységének az alapjait. Evangelizálni akarták az emberiséget ebben a történelmi korszakban, rá akarták nyomni az egész világra a keresztyén hit és erkölcs pecsétjét. De a második világháború vége óta eltelt események arról győznek meg bennünket, hogy ez a kísérlet nem sikerült, hogy a történelem kulturális téren is más arculatot ölt, mint ahogy azt az utóbbi időkig elképzeltük. A világ európaivá és keresztyénné tétele megdőlt. Az európai és keresztyén nemzetek többet gondoltak a maguk érdekeire, a maguk uralmára, kényelmére és gazdagságára, mint az éhező és kizsákmányolt milliók javára. Az ú. n. keresztyén civilizáció nem adott a mai embernek feleletet nehéz kérdéseire és szükségeire és a keresztyén egyházak missziójukkal együtt megszűntek az izzó hit és az embereknek teendő igaz szolgálat közössége lenni. Egyesek és keresztyén csoportok minden tiszteletreméltó törekvése ellenére is a letűnő, elhaló világ darabjaivá lettek. A keresztyén misszió katasztrofális krízise nem kell, hogy szükségképpen halállal végződjék, mert tisztító eszközzé lehet a kegyelmes Isten terveiben, aki uralkodik a világ felett a Jézus Krisztusban, magán hordja ennek a világnak a romlottságát és Szentlelkével újra és újra megnyitja az élő vizek forrását."

A keresztyén misszió és a gyarmati helyzet nagy szakértője, **James Endicott**, arról a hatalmas lehetőségről beszélt, amely a kínai keresztyénség előtt kitárult, amikor 8000 misszionáriussal dolgozhatott, s amikor az egyetemek és főiskolák 50%-a állt egyházi befolyás alatt. Ebben az időben a keresztyénség Kínában eljátszotta a lehetőségeit. Mert amikor híre jött annak, hogy akkor még Kína egy kicsiny területén a kommunisták vezetésével megoldották az emberi együttélés alapvető nagy kérdéseit, akkor ennek az egyház nem tudott örülni, mert azt mondták, hogy ezek az éhség ördögét a kommunizmussal űzték el. Endicott-ot magát egyháza azzal bízta meg, hogy Csangkajsek tanácsadója legyen. Amikor rájött arra, hogy ilyen bűnös rendszer nem kaphat keresztyén glorifikálást, akkor egyszeriben egyházi támadás is megindult ellene. Ezzel az egyház nyilvánvalóvá tette, hogy azokkal tart, akik a népet

elnyomják. Nehéz helyzetében sok keresztyén testvéri segítséget kapott Endicott Vu-Jun-Cseng-től, amelyre nézve ezeket mondotta: „Mikor Vu barátom jött otthonomba, akkor éppen az ő segítsége juttatott oda, hogy hitben megláttam, mi az, amit tennem kell, s mi az, amire a jövőben is törekednem kell." Mikor pedig a történelem horizontján megjelentek a háború sötét felhői, Endicott elsőként csatlakozott azokhoz, akik felvették a háborúval szemben a harcot. Szíve teljes erejével folytatta ezt a küzdelmet, s ebben nagy segítségére volt idős édesapja és azok a családi hagyományok, amelyeket a szülői házból magával hozott. Erre nézve példaként említette meg Endicott a következőket: „Mikor lelkésszé szenteltek, s kiküldtek misszionáriusnak Kínába, anyám rákbetegségben haldoklott. Én vele akartam maradni, de ő elküldött azzal, hogy menj fiam, arra a kínai földre, ahol születtél, mert még életemben akarom meghallani, hogy visszatértél és misszionáriusként szolgálsz Kínában. Anyám éppen akkor halt meg, amikor megérkeztem Kínába." Ez a személyes vallomás is mutatja, hogy Endicott-ék családjában milyen mélyen élt a szolgálat szeretete és a kínai nép szeretete, nyoma sem volt annak az európai beállítottságnak, amely uralkodásra termett fajként kezeli a gyarmatosítókat és másodrendű emberekként az ú. n. bennszülötteket. Ugyanerre a családi hagyományra hivatkozott Endicott akkor is, amikor apja mai segítségére utalt: „Apám 87 éves kora ellenére tevékeny részt vesz a békemozgalomban. Nekem nagy segítségemre van. Mikor a kanadai kormány azzal fenyegetett, hogy letartóztat, amiért a baktériumháború adatainak hitelességét bizonyítottam a közvélemény előtt, apám magyarázta meg, miért vagyok olyan, amilyen vagyok. A mi családunkban naponként bibliatanulmányt végeztünk. Korán megtanultam Dávid, Illés, Ézsaiás, Jeremiás és a többi próféták személyét csodálni. Engem úgy tanítottak, hogy a keresztyén életben a hit és cselekedet szoros egységben van. És apámtól mindmáig azt a hitből fakadó tanítást kaptam, hogy az ember ne féljen akkor, amikor Isten állította rá egy útra, s amikor az események előre mennek, én ne lépjek vissza. Ez volt bátorítóm akkor, amikor a körülöttem zajló események alkalmasak voltak a megfélemlítésre."

Ezzel a lelkülettel áll James Endicott a gyarmati elnyomás felszámolásának s egyúttal a keresztyénség becsülete helyreállításának a szolgálatában. Ezért tud ilyen személyesen és prófétaian hozzászólni a gyarmati kérdéshez: „Amikor ma gyarmati felkelésről olvasok, mindig eszembe jutnak a múltban Kanadában lezajlott hasonló zendülések. Egyiküket Kanada volt miniszterelnökének, Mr. Mackenzie-Kingnek a nagyapja vezette. Tény, hogy a jelenlegi liberális párt, Kanada mai vezető pártja megalapítóinak egy részét felakasztották olyan felforgató cselekményekért, melyet függetlenségünk érdekében követtek el."

Egy későbbi összeesküvés vezéréről, a kanadai francia Louis Rielről, Kanada legnagyobb miniszterelnöke, Sir Willfrid Laurier a következőképpen beszélt 1886-ban az alsóházban, amikor vádat emelt a kormány ellen, mely kivégeztette Louis Rielt. Szavait teljességében alkalmazni lehet a mai gyarmati felkelésekre is:

„Nem a lázadás a gyűlöletes, hanem az elnyomás, mely lázadásra ösztönöz, nem a lázadók a gyűlöletesek, hanem azok a férfiak, akik a

hatalom birtokában visszaélnek ezzel a hatalommal; azok a férfiak, akiknek hatalmukban állna a bajokat orvosolni, de visszautasítják a hozzájuk intézett kérelmeket; azok a férfiak, akik, mikor kenyeret kérnek tőlük, megkövezik a kérelmezőt."

„A ma Ázsiában és Afrikában lezajló felkelések — folytatta Endicott — nem bűnös zendülések és nem is kommunista összeesküvések eredményei, ahogy azt sokan a Nyugaton állítják. Természetes emberi lázadás ez, a nyomorúság, szegénység és különösképpen az idegen elnyomás által reájuk erőszakolt és a felsoroltakhoz hasonló jogtalanságok ellen.

Azt a veszélyt, mely a világbékét az Ázsiában és Afrikában most folyó háborúkkal fenyegeti, tárgyalásokkal és nem erőszakkal kell elsimítani. Ha az egész gyarmati kérdést nem ezen a módon próbáljuk megoldani, akkor ez a konfliktus végső fokon a Nyugat pusztulásával fog végződni."

Kínához hasonló a helyzet Dél-Afrikában. Azzal a különbséggel, hogy itt még nem hajtott végre Isten olyan ítéletet az egyházon, mint Kínában. **C. D. Thomson**, délafrikai lelkész elmondotta, hogy egyházi részről is történtek lépések a súlyos társadalmi kérdések megoldása érdekében. Dél-Afrikában július folyamán békekongresszus lesz. Thompson felolvasta a kongresszus összehívása alkalmából kiadott békefelhívás szövegét, amely többek között hangsúlyozza: „A faji megkülönböztetés a nemzeti elkeseredés és viszályok forrásává válik és fegyveres összeütközésekkel fenyeget... Sürgősen szükség van arra, hogy mindenféle társadalmi beállítottságú ember — tekintet nélkül vallási vagy politikai meggyőződésére — tartozzék bármelyik fajcsoporthoz, vitassa és találja meg azt a problémát, amely egyesíti valamennyiünk törhetetlen békeakaratát. Meggyőződésünk, hogy Dél-Afrika népeinek is meg kell találniok a megfelelő harci módszereket az emberiség megvédéséért és a béke megőrzéséért folytatott küzdelemben."

Mindezekből is látszik, hogy a világkeresztyénség lelkiismeretét Isten hatalmasan ébresztgeti azokon a pontokon, ahol nagy mulasztásai voltak az egyháznak. A bűnökre való rámutatás szaván túl azonban kicsendül a reménység hangja, hogy Isten nem veti el egyházát, hanem új életre vezeti. Vu-Jen-Cseng személyében láttuk azt a keresztyént, aki az Isten által megújított egyházi életben jár a békesség szolgálatában.

A német-kérdés

A béke biztosításának egyik legnagyobb záloga a német-kérdés békés rendezése. Hogy magyar evangélikus egyházunk mennyire fontosnak tartja ezt a kérdést, arra nézve jellemző **Dezséry László** püspök nyilatkozata a külföldi lelkészek tiszteletére rendezett egyetemes egyházi fogadás alkalmával: „Mikor legutoljára a zsinaton arról kérdeztük meg lelkészeinket, hogy mit mondjunk az Egyházak Világtanácsához intézendő üzenetünkben, azt válaszolták, hogy a békéről, Koreáról és Németország egységéről beszéljünk. Nem véletlen, hogy erre a harmadikra teszem most a hangsúlyt. Erre tettük a hangsúlyt mind azóta, amióta

párbeszédben állunk a világ egyházával az Egyházak Világtanácsán keresztül."

De hallgassuk meg magukat a németeket, s mindenekelőtt **Martin Niemöllert:** „Számunkra csak egy út van: a békés együttélésről nem vitázni kell, hanem meg kell kísérelni.

A békés együttélés nem egyszerűen cél, melyet megvalósítunk, hogy azután birtokoljuk. A béke akkor is, ha már elértük, állandó feladat marad, mint ahogyan talán sohasem válik magától értetődő és nehézség nélküli állapottá két ember együttélése a házasságban. Ezen a síkon a megállás visszafejlődéssel egyenlő: a békének növekednie kell, ha nem akar elsorvadni.

De mindenekelőtt: a békés együttélést kell először megteremteni. És tudjuk, hogy mennyi akadályt kell ehhez eltávolítani, mennyi építőkövet kell összehordani — mindkét oldalon!

— Az evangélikus egyház 1948. óta újra és újra a békés egyesítés mellett foglalt állást és mindenkor a tárgyalások szükségességére utalt, mint egyetlen útra, amelyen a béke érdekében szükséges cél elérhető. Az elmúlt héten fordulat következett be. Ennél a fordulatnál nemcsak arról van szó, hogy a Német Demokratikus Köztársaság területén rendszabályokat vontak vissza, hanem ugyanakkor arról is, hogy nagyszabású kísérlet történt arra nézve, hogy enyhítsék a nyolc év óta veszedelmesen kifejlődött belső német feszültséget.

— Az eredmény — melyet részben saját tapasztalatomból tudok bizonyítani — az, hogy új reménység hulláma vonul át népünkön, annak a reménynek a hulláma, hogy most mégis reményt ígérő tárgyalásokra és végül is a német kérdés békés megoldására kerül majd a sor. Immár széles körben elterjedt fásult hangulat uralkodott, mely egy megváltoztathatatlannak vélt, kényszerű sors tétlen elviselésére késztette az embereket. Most ismét feltámad majd az óhaj és a kívánság, hogy ki kell használni az alkalmat.

— Mindnyájunkban egy reménység él a béke megteremtésére és megtartására: bárcsak sikerülne a becsületes fáradozásoknak és tárgyalásoknak a békés együttélés merész cselekedetét megvalósítani. És mi, keresztyének, ehhez a merész tetthez szeretnénk folyamodni, mert ez a legjobb értelemben vett keresztyéni feladat."

Kurt Essen, nyugatnémetországi, duisburgi lelkész, mindenben helyeselte Niemöller állásfoglalását, s emlékeztetett Niemöller szavára, aki a budapesti Béke-Világtanács ülése előtt egy berlini konferencián kijelentette, hogy a Hitvalló Egyház, amely a német evangélikus egyházban igen nagy szerepet játszik, harcban áll minden háborús uszítással, végezni akarja az emberek között a békéltetés szolgálatát, amelyet Jézus Krisztustól kapott.

Karl Rose, Dibelius berlini püspök megbízásából vett részt a Béke-Világtanács budapesti ülésén, s örömmel számolt be arról, hogy menynyire elevenen él a magyar egyházban a német egység megvalósulásának óhaja: „A Magyarországi Evangélikus Egyház püspökeivel és képviselőivel való találkozásaim alkalmával újra meg újra világossá vált, milyen szeretettel és szívesen óhajtják a magyar keresztyének a német kérdés megoldását és különösen a Németországi Evangélikus Egyháznak

sok erőt és bölcseséget kívánnak ezekben az időkben, hogy a német kérdés megoldásához a világbéke szellemében a legjobb segítséget nyújtsa."

Németország szomszédainak hangját szólaltatta meg a francia **Depierre** abbé, aki a német kérdés megoldásaként a négyhatalmi tárgyalások megindulását látja egyetlen lehetséges útnak: „Minden német óhaja Németország egyesítése. Szomszédai, nyugatiak és keletiek egyaránt, elismerik a német nép nemzeti törekvéseinek jogosságát. Így tehát meg lehet valósítani a német probléma békés megoldását. A német probléma egyetlen megoldása: a négyhatalmi értekezlet."

Ugyanilyen szellemben foglalt állást a német kérdés megoldása érdekében a többi külföldi lelkész is, mint pl. Forbech norvég, Hromádka cseh, Van Dahlen holland lelkész és sokan mások.

Tárgyalásokat!

A Béke-Világtanács budapesti ülése középpontjában állt a nagyhatalmak közötti tárgyalások megindulásának követelése. A külföldi lelkészek egy emberként tették magukévá a Béke-Világtanács budapesti felhívását.

Endicott erőteljesen foglalt állást a világ békemozgalmának javaslata mellett, hogy az öt nagyhatalom ünnepélyesen biztosítsa a világ népeit, hogy nem fognak háborút viselni egymás ellen, és mutassák ki erre vonatkozó jó szándékukat azzal, hogy első lépésként leülnek tárgyalni. Talán egy világviszonylatban alkalmazott népszavazás erről a kérdésről felhívhatná az összes kormányok figyelmét arra a tagadhatatlan tényre, hogy a népek békéhez vezető tárgyalásokat követelnek. A béke egységet hoz — a hatalmi blokkok szakadást okoznak.

Niemöller szerint: „A történelemben új fejezet kezdődik a nemzetek közötti viszonylatokban. A világ sorsa emberileg szólva attól függ, hogy szilárdan, tartósan munkálkodunk és fáradozunk a szilárd béke formálásán. Azt remélem, hogy mind a keleti, mind a nyugati kérdésben a feszültség enyhülésének bátorító időszakába jutottunk."

Karl Rose berlini egyháztanácsos véleménye az, hogy „nemcsak barátoknak kell találkozniok, hanem az ellenséggel is megértésre kell törekedni. Meg kell nyerni az ellenséget! Csak ilyen törekvésre mondhat igent a keresztyén ember."

F. Bossc francia protestáns lelkész szerint tíz francia közül kilenc azt óhajtja, hogy kezdjenek tárgyalásokat azokkal, akikkel harcolnak, azaz a vietnami demokratikus köztársasággal.

Világosan látják a nyugati lelkészek a béke zászlóvivőjének, a Szovjetuniónak a béke megtartásáért végzett nagyarányú erőfeszítéseit. Ugyanakkor rámutatnak arra is, hogy most már saját kormányaikon a sor a béke érdekében teendő lépések tekintetében. **Hugo Van Dahlen,** holland lelkész ezt így fejezi ki: „Ha jól meg akarjuk érteni korunk történelmi helyzetét, — fejet kell hajtanunk a Szovjetunió 1917. óta következetesen folytatott békepolitikája előtt. Különös elismeréssel kell rámutatni a Szovjetunió társadalmi vívmányaira, az új szovjet emberre,

az új szovjet erkölcsre és arra a békeszellemre, amely a Szovjetunióban minden embert áthat.

És mi a helyzet ma nyugaton, Hollandiában? Borzalommal látjuk a náciszellem újjáéledését. Dolgoznak ma már Európában és Amerikában olyan erők, amelyeknek semmi közük sincs a demokráciához. Sem az egyházaknak, sem a humanistáknak nem szabad megfeledkezniök arról, hogy vannak emberek és hatalmak, amelyek újból felélesztik a fasizmust, összes emlékeivel együtt, a boszorkányüldözések, a koncentrációs táborok — Bergen-Belsen és Buchenwald stb. — minden borzalmas emlékével együtt. Ezek az emberek a nácizmus nyomaiban akarnak tovább menetelni."

Lényegében ugyanezt mondja Norvégiára nézve **Ragnar Forbech**, az oslói katedrális lelkésze: „Igen sajnálatos, hogy országom, Norvégia, Dániával együtt csatlakozott az atlanti paktumhoz. Ha ebben a kérdésben ma népszavazást tartanánk, népünk legnagyobb része bizonyára e szerződéshez való csatlakozás ellen foglalna állást. A nemzetközi feszültség enyhülése számunkra északon igen nagyfontosságú. Most, amikor a Szovjetunió és a vele szövetséges államok nemcsak szóban, de tettel is kimutatták szándékukat a kölcsönös megértésre, minden értelmes ember nagy érdeklődéssel vár hasonló pozitív megnyilvánulásokat a nyugati blokk részéről."

Ilyen gondolatok voltak a Béke Világtanácson megjelent külföldi lelkészek szívében, s ilyen lelkülettel tették ők is magukévá a budapesti felhívást, amelyet azóta az egész világ ismer, s amelynek keletkezése időpontjában minden szavára igent dobbant külföldi lelkésztestvéreink szíve, s amely minket is a világ minden békeszerető emberével együtt így szólít meg:

„Nagy reménység született. Ma már minden ember látja, hogy lehetséges a megegyezés. Véget lehet vetni a vérengzésnek. Végezni lehet a hidegháborúval.

Ezekben az órákban ünnepélyesen felhívjuk a népeket:

Követeljék kormányaiktól, hogy tárgyaljanak és egyezzenek meg.

Valamennyiünktől függ, hogy támogassunk minden olyan kezdeményezést, — bármely kormánytól származik is —, amely az ellentéteknek békés úton történő megoldására irányul. Mindannyiunktól függ, hogy meghiúsítsuk azok mesterkedéseit, akik akadályozzák vagy késleltetik e megegyezést.

A béke itt van kapuink előtt. Rajtunk áll, hogy elérjük."

Rajtunk, magyar evangélikus lelkészeken is áll, hogy a kapunk előtt álló béke kiteljesedjék és boldog valósággá legyen az egész emberiség számára! Végezzük a Békesség Fejedelmének követésében a békéltetés szolgálatát igehirdetésben, imádságban, a hívekkel való beszélgetésben, a békegyűlések lelkes hangulatában! Tegyünk bizonyságot arról, mennyire hiszünk a béke diadalában, azaz Isten békeakaratának megvalósulásában! A felebaráti szeretet isteni parancsa alapján követeljük a tárgyalások szellemének győzelmét, Isten dicsőségére és az emberiség javára!

Dr. Ottlyk Ernő

A magyar protestáns egyházak hozzászólása az Egyházak Világtanácsa 1954-ben Amerikában, Evanstonban tartandó nagygyűlésének előkészítő anyagához

1.

A Magyarországi Ökumenikus Bizottság üzenete az Egyházak Világtanácsához

A Magyarországi Ökumenikus Bizottság a csatolt tanulmányokat megküldi az Egyházak Világtanácsa genfi központja irodájának és a tagegyházaknak, mint a magyar protestánsok hozzászólását az evanstoni nagygyűlést előkészítő anyaghoz.

A tanulmányok már érintik az előkészítő anyag majdnem minden lényeges pontját. Kiemelik az előkészítő anyagnak azokat a megállapításait, amelyeket örömmel tudunk együttmondani az előkészítő bizottságokkal, ezekhez hozzáfűzi azokat a tételeket, amelyeket mi másként szeretnénk kifejezni, mint az előkészítő anyag eddigi szövege, de amelyekre nézve szintén szeretnénk, ha az előkészítő bizottságokkal együtt tudnánk róluk megnyilatkozni.

Úgy véljük, hogy helyes lesz előljáróban összefoglalni azokat a főbb szempontokat, amelyek a csatolt tanulmányokban tükröződnek, amelyek tanulmányi munkánk során vezettek és vezetnek bennünket s amelyek az Egyházak Világtanácsával való kapcsolatainkat irányítják.

Az amszterdami ünnepi szövetségkötés kimondja: *mi együtt akarunk lenni.* Úgy értelmezzük ezt a magunk számára, hogy az Ökumenében is, de a saját egyházi életünkben is egymás hite által épülve akarjuk élni egységünket a koinónia lehető legteljesebb fokán s együtt akarjuk kimondani és elvégezni mindazt, ami együttes kötelességünk és amire Isten által alkalmatlanságunk ellenére alkalmassá tétettünk. Úgy véljük, hogy az előkészítő munkák és az evanstoni nagygyűlés tanácskozásai akkor szereznek igazán örömet a tagegyházaknak, ha ezt az amszterdami nyilatkozatot valóban meg tudják ismételni és ha tovább tudják vinni. Akkor jutunk együtt tovább, ha nemcsak azt tudjuk elmondani, hogy együtt akarunk lenni, hanem azt is, hogy *együtt akarunk haladni közös jó szolgálatok felé.*

A főtéma és melléktémák láttán hálaadásra kötelez bennünket az a felismerés, hogy a tárgyalások anyagává tett témák valóban ökumenikus jellegűek; témái az egyházaknak, bármely táján élnek a világnak. Azért könyörgünk, hogy a témákban felvetett kérdések megválaszolásai is valóban ökumenikusak tudjanak lenni. Ökumenikusak a keresztyén hit és reménység legközpontibb mondanivalójának és vetületeinek kifejezésében egyaránt. Azért könyörgünk, hogy miközben ökumenikus témáink

felett folytatott párbeszédben gyakoroljuk egységünket; növekedjék ez az egység azáltal, hogy együtt növekedünk Abban, aki a Fej.

Valóban olyan kritikus időben él az ökumenikus mozgalom, amikor közös imádságban és szolgálatban meg kell és meg lehet őrizni ökumenikus tanácsunkat az *egyházak* tanácsának — az Úr a mi őrizőnk — és amikor meg lehet és kell őrizni *világ*tanácsnak — az Úr a mi őrizőnk. — Ugyanakkor olyan időben vagyunk, amikor az Egyházak Világtanácsa mindkét vonatkozásban növekedhet.

A keresztyén reménység és vetületeinek tartalmát olyan mértékig tudjuk majd ökumenikusan kifejezni, amilyen mértékig tudunk együtt tudakozódni a reménység egyetlen tartalma: Istennek nekünk a jelenvaló és jövendő világra nézve adott *ígéretei* után. Mert: „Egy a test és egy a Lélek, miképpen elhívástoknak egy reménységében hivattatok el is, egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten és mindeneknek Atyja, aki mindeneknek felette van és mindenek által és mindnyájatokban munkálkodik" (Ef. 4:4—6). A keresztyén reménység Isten ígéreteiben van és az Ő ígéreteiből táplálkozik.

Ezért az egyes témák áttanulmányozásánál egységünket úgy kerestük, hogy kerestük azt, amit el tudunk közösen mondani és meg tudunk közösen tenni. Olyan mértékig növekszünk egységünk kifejezésében, amilyen mértékig növekszik közös mondanivalónk és közös tennivalónk.

Van egy bizonyos összefüggés az egyház egysége és a világ egyvolta, az egyház meghasonlása és a világ szétszakítottsága között. Amilyen mértékig az egyház hivatásában keressük egységünk, közös mondanivalónk és szolgálatunk jobb kifejezését, olyan mértékig a népek együttélésének gyógyításához is hozzá tudunk járulni. Az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának lucknowi levele sokfelé adott az egyházaknak új biztatást arra nézve, hogy az Ökumené keretében tehetnek szolgálatot új szenvedések megelőzése érdekében, az egyház tagjainak és minden népeknek javára.

Azért, hogy az evanstoni tárgyalások anyagának feldolgozásában szolgálatunkat továbbvigyük s az egyházak ökumenikus szolgálatainak új alkalmait ápoljuk, küldöttünk meghívást az Egyházak Világtanácsa vezető személyiségeihez egyházaink meglátogatására. Az a reménységünk, hogy ez a meghívás is biztató jel további közös jó szolgálatok erősödésére.

A Tanácsadó Bizottság és a tanulmányi bizottságok anyagával tovább foglalkozunk. Az itt közölt tanulmányokat konferenciák, teológiai munkaközösségek készítették. A következő hetekben tartandó lelkészi konferenciák egész sora tűzte napirendre az evanstoni témák tárgyalását. Arra törekszünk, hogy az Ökumenében történő szolgálatunk a gyülekezeti igehirdetésből táplálkozzék, a gyülekezeti igehirdetés pedig az ökumenikus témákból gazdagodjék.

A nekünk adott kegyelmi ajándékok mértéke szerint szóltunk hozzá az egyházak közös témáihoz s a keresztyén hit vágyakozásával figyeljük a többi egyházak hozzászólásait. Az ökumenikus együttélés új jelei közé tartozna az, ha tanulmányainkra testvéregyházak tanulmányi csoportjainak megjegyzéseit is megismerhetnénk. Egyházaink könyörögnek és folytatják könyörgéseiket a nyári bossey-i tanulmányi konferenciák mun-

kájáért, azok előkészítéséért s azért az útért, amelyen az egyházak tanulmányi anyaga és állásfoglalása Evanstonba megérkezik, könyörögnek a nagygyűlés jó szolgálataiért.

Így kívánunk bőséges áldást az Egyházak Világtanácsa és a tagegyházak közös jó szolgálataira.

A Magyarországi Ökumenikus Bizottság:

Vető Lajos
püspök
az evangélikus egyetemes egyház
elnöke

Bereczky Albert
püspök
a református egyetemes egyház
lelkészi elnöke

a bizottság elnökei

2.

„Krisztus a világ reménysége"

A Magyar Ökumenikus Tanulmányi Bizottság második hozzászólása az evanstoni főtémához

A Magyarországi Ökumenikus Bizottság az evanstoni nagygyűlés főtémájával kapcsolatban elküldte első hozzászólását L. Newbigin püspöknek, az Egyházak Világtanácsa Tanácsadó Bizottsága elnökének. Ebben az első hozzászólásban helyeselte, hogy az evanstoni nagygyűlés főtémája a keresztyén reménység legyen. Hangsúlyozta, hogy az egyház a történelem minden szituációjában reménységben él. Ha nem ezt tenné, nem hallaná Isten ígéretét. Helyesnek tartotta Bizottságunk, hogy a főtémát az evanstoni nagygyűlés számára akkor így fogalmazták: „Jézus Krisztus, a mi Urunk, az egyház és a világ egyetlen reménysége". Lucknowban a Központi Bizottság így határozta meg a főtéma címét: „Krisztus: a világ reménysége". Azzal az értelmezéssel tesszük magunkévá ezt a címet, hogy a „világ" a mi valóságos, egész világunk és a cím azt is kifejezésre juttatja, hogy az egyház e földön élő nemzedéke számára ugyanaz a Jézus Krisztus a reménység, aki a világ számára is. Hivatkozunk Leslie Newbigin püspökhöz intézett levelünkre, amelyben éppen arra a kísértésre hívtuk fel a figyelmet, mintha Jézus Krisztus helyett az egyház volna a világ egyetlen reménysége. „Mikor tehát az egyház kimondja, hogy Jézus Krisztus az egyház és a világ egyetlen reménysége, akkor őrizkedik — éppen a vallástétel által is — az egyházi hybris kísértéseivel szemben".

Igéretünk szerint első hozzászólásunk után is — melynek szíves fogadtatásáért hálás köszönetet mondunk — folytattuk e nagy perspektívájú és a ma élő egyház és emberiség szempontjából rendkívüli jelentőségű téma továbbtanulmányozását. Evégből először ó- és újszövetségi szakbizottságainkkal, majd az ő bevonásukkal a keresztyén reménységre nézve kiadott második jelentés tárgyalására alakított külön bizottság-

ban folytattuk a munkát. Tanulmányi bizottságaink eredményeit végül a Magyar Ökumenikus Bizottság teljes ülése elé terjesztettük.

Megjegyzéseinket a következőkben adjuk elő:

Megelégedéssel látjuk, hogy már a főtémával kapcsolatos előkészítő munkálatok során a reménység evangéliuma volt a kiindulási pont és a fundamentum. Ezt haladásnak látjuk az amszterdami világgyűlést előkészítő teológiai munkálat eljárásához képest, amikor a főtéma megfogalmazása könnyen azt a félreértést vonhatta maga után, hogy először a „világ zűrzavará"-ra kell figyelnünk, azt kell elemeznünk és csak azután foglalkozhatunk „az Isten üdvtervével". Most reméljük, hogy a második világgyűlésen — már a főtéma megfogalmazása által is félreérthetetlenül — az Ige kerül első helyre és annak kegyelmes és ítéletes fényében fogjuk látni önmagunkat, a magunk egyházát, Krisztus egyetemes anyaszentegyházát és az egész emberiséget.

A keresztyén reménységről szóló első fejezetre nézve már kifejeztük első hozzászólásunkban, hogy „a keresztyén reménység nyolc pontban bibliai alapvetéssel, exegézissel és alkalmazással kifejtett tételeit hálás szívvel tesszük magunkévá, viszont szükségesnek tartjuk a reménység bibliai értelmének további feltárását mind az ótestamentom, mind az újtestamentom biblica-theológiájában". Azóta a bibliai bizottságaink rájuk bízott munkájukban tovább haladtak és eddigi eredményeikről a következőkben számolhatunk be:

A Jézus Krisztusban beteljesedett kijelentést mindig az Isten *egész* kijelentésének és üdvösségszerző akaratának összefüggésében, a próféták és apostolok bizonyságtételében, tehát a teljes Szentírásban érthetjük meg. Ennélfogva elengedhetetlennek tartjuk, hogy a teljes Szentírásnak, a Genezistől a Jelenések könyvéig szerves egységet alkotó *ígéretei* legyenek a keresztyén reménységre vonatkozó tanításunk biztos alapjai, hangsúlyozva, hogy Jézus Krisztusban lettek az ótestamentomi atyáknak adott ígéretek igenné és ámenné.

Meggyőződésünk, hogy csak azok a meg nem szégyenülő reménységek, amelyek Istennek az Igében adott ígéretein alapulnak. Ezek az ígéretek részben az eljövendő világra, részben a jelenvaló világra vonatkoznak. Súlyos hiba volna az eljövendő világra vonatkozó ígéretek megvalósulását keresni a jelenvaló világban; ugyanolyan súlyos hiba volna a jelenvaló világra vonatkozó ígéreteket és azokhoz fűződő jogos reménységeket megerőtleníteni az eljövendő világ reménységeinek egyoldalú hangoztatásával. Ebből a szempontból a Tanácsadó Bizottság jelentésének negyedik fejezete például világos és határozott útmutatás, hogyan lehet Isten országának nagy ígéreteit, a béke, az igazságosság (righteousness), a szabadság, az élet, az igazság országának eljövetelére nézve úgy magunkévá tenni, hogy Isten Igéjének a földi életre nézve adott ígéretei ugyanezen ígéretek fényében váljanak számunkra megragadható ajándékká és feladattá.

Bibliai tanulmányi bizottságaink az üdv ígérete és a jelenvaló világ számára adott ígéretek, továbbá az ígéretek és a beteljesülés kérdéseit tovább fogják vizsgálni.

A Tanácsadó Bizottság jelentésének 2. fejezete: *A keresztyén reménység a hívő életében.* Első hozzászólásunkban helyeseltük, hogy ez

a fejezet szembeállítja egymással az igaz és a hamis váradalmakat. De két kiegészítést tartottunk szükségesnek. „Hogy a keresztyén reménységnek a konkrét történeti szituációval való összefüggését lássuk, ... szükséges az üdvtörténet, kijelentéstörténet, egyháztörténet és világtörténet fogalmának meghatározása és össze nem téveszthető, szét nem választható, együtthaladó és egymást keresztező jellegzetességének kimutatása."

Ezekre nézve a következőket jegyezzük meg:

Keresztyén reménységen csak *a teljes Írásban foglalt reménységet* érthetjük, amelyet nekünk „a reménység Istene" (Róm. 15 : 13) jelentett ki a kijelentéstörténet folyamatosan egy beszédében. Ennek döntő eseménye az Ur Jézus Krisztusban adott kijelentés és üdvösség.

Az Újtestamentomban az Isten *oikonomiája misztériumáról* (Ef. 1 : 10, 3 : 2—9, Kol. 1 : 25 stb.) szóló tanítás gyökeresen új módon értelmezte a történelmet. Az egész teremtett mindenséget átfogó történelemnek, amelynek csak egyik része az, amit mi a közhasználatban „történelemnek" hívunk, a döntő eseménye Jézus Krisztus (Kol. 1 : 16). A mindenségtörténeten belül folyik az emberiség története. Ez a *„belül"* fonja szorosan egybe a kozmosz és az ember történetét, viszont megkülönbözteti a kettőt az a cél és rendeltetés, hogy Isten az emberiséget a maga képére teremtette. Az emberiség történetének a nagy válsága abból adódik, hogy az ember nem akart és nem akar az Isten szabta cél felé tartani. A bűn következtében megromlott egész teremtést Isten mégis csak céljához vezeti: az Ő uralmának teljes érvényesüléséhez. Isten erről a szándékáról nem hallgatott, hanem egyre világosabban szólt róla (Zsid. 1 : 1). Istennek ezt a beszédét nevezzük *kijelentéstörténetnek*. Isten kijelentésének története elválaszthatatlan a világtörténettől. Isten a prófétai és apostoli bizonyságtétel által gondoskodott arról, hogy kijelentését az emberiség történetében felismerhessük. A kijelentéstörténet minden eseménye a világtörténet eseménye, akár hozzáférhető a történetírás számára, akár nem. A világtörténetnek nem minden eseményére mondhatjuk rá, hogy kijelentéstörténet, hanem csak arra az eseménysorozatra, amelyet Isten szolgái által ilyennek nyilvánított ki és amelynek dokumentumát őrzi az egyház a Szentírásban.

Ez a beszéd Istennek magáról szóló beszéde. Mivel ennek a beszédnek a tartalma Isten üdvösségszerzése, szoktunk és kell beszélni a *kijelentéstörténeten belül az üdvösségszerzés történetéről* is. Mind a kijelentéstörténet, mind az üdvösségtörténet *lezárt* abban az értelemben, hogy Istennek döntő mondanivalója a megfeszített és feltámadott Jézus Krisztusban elhangzott; de *nyílt* abban az értelemben, hogy a döntő kijelentő és üdvszerző esemény gyümölcseinek a teljes beérése és diadalának végső kibontakozása hátra van. Keresztyén reménységen, azaz eschatologián elsősorban ezt a végső kibontakozást értjük. Ez a keresztyén „végső reménység": az Emberfiának eljövetele és Isten királyságának teljességre jutása (1. Kor. 15 : 26 kk.). A keresztyén egyház ebből a reménységből kapja az erőforrást a jelenvaló világra kapott reménységekre nézve is. Így válik a keresztyén reménység *teljes* reménységgé az Ige szerint: „a test gyakorlásának kevés haszna van; de a kegyesség mindenre hasznos, meglévén benne a jelenvaló és jövő életnek igé-

rete" (1. Tim. 4, 8). A keresztyén reménység tehát minden tekintetben Istennek a világszerető és megváltó tettén épül fel.

Isten beszéde világosan tájékoztat bennünket arról, hogy honnan jön a világtörténelem és hová tart. Ez a bizonyosság ad erőt arra, hogy Istennek e jelenvaló világra vonatkozó igéreteinek birtokában az emberek reménységben tudjanak élni a legreménytelenebb és legkétségbejtőbb helyzetben is és azzal megküzdeni is képesek legyenek. Isten igéretei oly igen bizonyosak, hogy a keresztyén reménység dicsekedik a gonosz minden mesterkedésével szemben. (Ézsaiás 52, 13; 55, 11. Róma 5, 1—5. és Jakab 2, 13. b.).

Istennek a Jézus Krisztusban elvégzett váltságmunkája a világban élő egyházban, mint a Krisztus testében láthatóvá akar válni. Az egyház története ezért van elválaszthatatlanul egybekapcsolva és egybefonódva a világ történetével, de ugyanakkor és ugyanezért a kijelentéstörténettel és üdvösségtörténettel is. Az egyház és a világ az Ige tanítása szerint Jézus Krisztus fősége, azaz uralma alatt áll. Az egyház feladata, hogy az oikumené: a lakott világ minden ügyét-baját a Jézus Krisztusért járva követségben, reménység alatt hordozza. Az egyház története tehát csak annyiban különbözik láthatóan a világtörténettől, amennyire az egyház bizonyságát adja annak, hogy neki Jézus Krisztus a feje és ő engedelmes testként éli életét nem a túlvilágon, hanem ebben a világban, nem a túlvilágba felejtkezve, hanem ennek a világnak minden terhét Krisztusban együtthordozva.

Az egyháznak az eljövendő világ igéretére vonatkozó reménysége jut kifejezésre azáltal is, hogy maga is engedelmeskedvén, hirdeti Istennek az igében kijelentett akaratát az emberiség történetében egyidejűleg folyó eseményekkel és felvetődő kérdésekkel kapcsolatban is.

A III. fejezet a „Keresztyén reménység és napjaink utópiái"-val foglalkozik. Megismételjük első hozzászólásunknak azt a megállapítását, hogy „a második jelentés harmadik fejezetének szövegét az evanstoni gyűlés elé terjesztendő szöveg alapanyagául elfogadjuk ugyan, mégis kérjük a többi tagegyházat ennek a kérdésnek további vizsgálatára s erre mi is elkötelezzük magunkat". Helyeseltük és most is helyeseljük, hogy a tanácsadó bizottság „nem külön-külön foglalkozik Nyugat és Kelet kérdéseivel, hanem Nyugatot és Keletet átfogva, globális módon kísérli meg a helyzet elemzését. A keresztyén reménység tárgyalásakor helytelen is lenne minden más eljárás, hiszen nem egyik, vagy másik félteke reménységéről van szó, hanem az egész egyház és az egész világ közös reménységéről". Megállapításunk szerint a második jelentésben még nem sikerült ezt a magatartást érvényesíteni és a helyes tisztázódás érdekében három kérdést vetettünk fel.

Elsősorban az egyház bűnbánatának fogyatékosságára mutattunk rá, s arra a kísértésre, amely a biztonság látszatával úgy szól, mintha nem Krisztusnál, hanem legalább is valamiképpen nálunk, az egyháznál lenne a megoldás. A jelentésben megemlítettük, hogy ha mulasztásainkat komolyabban vesszük, fel kell vetnünk a kérdést, vajjon nem ragadott-e el a biztonság máris némi túlzásra. „Gondolunk pl. az „utópia" szó minden distinkció nélkül való használatára". Másik kérdésünk — az igazság-mozzanatok elismerése mellett — kérdésessé tette, vajjon „az

utópia gyűjtőfogalomként való használata nem rejt-e szándékunk ellenére is olyan lekicsinylést, amelyet illendőbb volna kerülnünk". Emlékeztetünk e kérdésünkkel kapcsolatban arra, hogy mi magunk is, az egyház tagjai, részesedünk azok viszonylagos jótéteményeiben, amelyek tényszerűségükben nem negligálhatók, — másrészt alá kellett húznunk az egyház felelősségét és vétkességét a világhelyzet alakulásában.

Harmadik kérdésünk véleményünk szerint ma még fokozottabb mértékben kíván igen komoly megfontolást, amennyiben kérdésessé tettük, vajjon a jelentés által felsorolt ú. n. utópiáknak csupán három típusával szabad-e számolni, vagy a tényleges helyzetet látva, nem kell-e arra a masszív „reménységre" — helyesebben reménytelenségre — figyelemmel lennünk, amely „a haditechnika vívmányaitól reméli az életkérdések megoldását". S vajjon nem ez rejti-e magában a következményeiben legnagyobb méretű veszedelmet, a két világháborúban oly kíméletlenül megpróbált, annyi vért vesztett emberiség számára s vajjon nem ez-e a mai tényleges világhelyzet egyik legreálisabb meghatározója?

A különböző gondolatrendszerekben és társadalmi berendezkedésekben élő népek vitás ügyei nem oldódtak meg és még csak nem is enyhültek a második világháború után. A háború alkalmatlan eszköznek bizonyult bármilyen nemzetközi kérdés legminimálisabb megoldására is. A háborúra való felkészülés, az újabb és újabb tömegpusztító haditalálmányokkal való fenyegetőzés rossz „reménysége" helyett a világ különböző részein élő különböző emberek jól reménykednek, amikor a kölcsönös engedékenység és békülékenység útján kívánják az egymásnak feszülő, vélt és valóságos ellentéteket áthidalni a jelenlegi világhelyzetben. A háborúra való törekvéshez nem fűződik semmi néven nevezett isteni ígéret, minden ehhez kapcsolódó reménységet szerte kell foszlatnia az egyháznak, amely ismeri Isten félreérthetetlen ígéreteit, amelyeket a békéltetés szolgálatát végzőknek adott. Ilyen ígéret pl.: „Az igazság gyümölcse pedig a békességben vettetik azoknak, akik békességesen munkálkodnak." (Jak. 3, 18.) Az ilyen ígéretekben bátran reménykedhetünk. Nekünk, keresztyéneknek éppen ezen a ponton kötelességünk a világos beszéd és az ilyen beszéd lehetne nagyon konkrét bizonyságtétel a keresztyén reménységről. Konkrét bizonyságtétel volt Amsterdamban a Nemzetközi Ügyek Bizottsága jelentésének alábbi két megállapítása: „Az egyházaknak pozitívabb módon síkra kell szállniok azért, hogy különböző gazdasági rendszerek, amint ma szembenállnak egymással, mint pl. kommunizmus, szocializmus és magángazdaság, létezhessenek egymás mellett anélkül, hogy háborúra kerüljön a sor. Egyetlen népnek sincs erkölcsi jogosultsága arra, hogy a saját gazdaságpolitikáját úgy állapítsa meg, hogy ne vegye tekintetbe más népek gazdasági szükségleteit és anélkül, hogy a nemzetközi tanácskozás lehetőségével élne..." „A keresztyén ember kötelessége, hogy minden emberért imádkozzanak, különösen pedig a kormányon lévőkért, hogy győzzenek le minden gyűlöletet és minden háborúra tekintő rezignációt és szálljanak síkra a tárgyalások módszeréért, ahelyett, hogy elsősorban a fegyverekre támaszkodjanak politikájuk eszközeként." (Az egyház és a nemzetközi zűrzavar 264—267. o.)

Kötelességünknek tartjuk az elmondottakhoz hozzátenni még azt: milyen veszedelmes kísértés maradt említés nélkül az olyan hamis „keresztyén" váradalmakban, amelyek ilyen fogalmazásokban jelennek meg, mint keresztyén Európa, keresztyén Nyugat, keresztyén civilizáció, keresztyén társadalom, keresztyén állam. Nem kötelez-e minket az ige iránti engedelmességünk, hogy ezekkel a bennünket legközvetlenebbül érintő veszedelmekkel szemben a valódi keresztyén reménység világosságában nyíltan és határozottan szembeforduljunk?

Bizottságunkban felmerült a kérdés, vajjon lehet-e és nem kell-e az igehirdetésben a keresztyén reménységet pozitív kapcsolatba hozni azokkal a fáradozásokkal, amelyek a földi élet megjobbítására, békéjére igyekeznek és amelyekkel kapcsolatban a Szentírásban nemcsak hogy ígéreteket olvashatunk, hanem nyilvánvaló parancsokat is veszünk? Nem szükséges-e, hogy az igehirdető ezeket a fáradozásokat és a hozzájuk fűződő emberi váradalmakat ne csak a végső dolgok felől, hanem ugyanakkor a teremtés és gondviselés felől is nézze? Mert még a reménységről sem lehet csupán eschatológiailag gondolkoznunk, hanem a *teljes* írás teljes bizonyságtétele azt is megköveteli, hogy Isten *valamennyi* kijelentett ígéretével foglalkozzunk, és azokra alapozzuk reménységünket. Felmerült az a követelés, hogy a keresztyén reménység hirdetésének szentháromságtani megalapozást kell adni, tudva, hogy a világ teremtője és gondviselője Jézus Krisztus Atyja és az egész mindenség Krisztus által és a Krisztusra nézve teremtetett. E hitünk, az Isten teremtő és megváltó kegyelmébe vetett hitünk visszatart attól, hogy fölényesen lebecsüljük, vagy csak bábeli toronyépítési kísérleteknek tartsuk azokat az emberi gondolatrendszereket, váradalmakat és fáradozásokat, amelyekben valamilyen módon az embernek a saját jövőjébe vetett hite jut kifejezésre. Mivel tudjuk, hogy ez a világ Krisztusra nézve tartatik meg, őbenne hálát adunk Istennek világfenntartó, gondviselő, történetformáló kegyelméért, amely az emberiség vállalkozó kedvét, bátorságát, saját munkája értelmébe vetett hitét minden kudarc ellenére is élteti és hatalmas alkotásokhoz is segíti, amint erre az alapirat is rámutat. Hálát adunk Istennek különösképpen azért, hogy ez a kegyelem a mi népünk életében is szemmelláthatóan módon hatalmasan munkálkodott és munkálkodik, amikor népünk egy régi társadalmi rend bűneit, nyomorúságait, mulasztásait fölszámolja, egy vesztett háború romjait eltakarítja, az ország újjáépítését fenyegető háborús veszély elhárításának munkáját végzi.

A Tanácsadó Bizottság 2. jelentésének a IV. fejezete: „A keresztyén reménység és földi hivatásunk"-hoz való hozzászólásunkban a következőket mondottuk: Örömmel töltött el bennünket, hogy a második jelentés IV. fejezete: a keresztyén reménység és földi hivatásunk összefüggését gyökerében és következményeiben jól fogja fel. A Tanácsadó Bizottság tagjaival együtt valljuk az ige és a Szentlélek bizonyságai között, hogy Isten eljövendő országa a béke, az igazságosság, a szabadság, az élet és az igazság országa. Ez kötelez, késztet, erősít és irányít bennünket a béke, az igazságosság, a szabadság, az élet és az igazság szolgálatára. Valljuk a Tanácsadó Bizottsággal együtt: „nem imádkozhatunk a békesség ajándékaiért, ha a jelenlegi nemzetközi hely-

zetben továbbra sem teszünk semmit, ha nem szánjuk el magunkat semmire és ha nem hozunk semmi áldozatot a béke ügyéért. Valóban, Isten akaratával való szembehelyezkedés lenne, ha belenyugodnánk a harmadik világháború lehetőségébe, mint a világ elkerülhetetlen sorsába, vagy ha könnyű lelkiismerettel néznénk a jelenleg folyó fegyverkezési versenyt".

Fokozta örömünket az, hogy az Egyházak Világtanácsa központi bizottságának lucknowi ülése az idézett tanácsadó bizottsági jelentés helyénvaló és — reméljük, hathatós állásfoglalása értelmében konkrét döntést tudott hozni a jelenleg folyó vérontások megszüntetése és a világot fenyegető háborús veszély elkerülése érdekében az egyetlen járható út: a nagyhatalmak tárgyalásainak követelése mellett. Az evanstoni nagygyűlés főtémája: Krisztus, a világ reménysége, különös mértékben is elkötelezi az egyházakat és az Egyházak Világtanácsát, hogy a lucknowi döntés folytatásában hűségesen és ingadozás nélkül menjünk tovább a megkezdett úton. A lucknowi eredmény bátorít minket és bizonyára az Egyházak Világtanácsa többi tagegyházát is arra, hogy a keresztyén reménységet bizonyítsuk meg olyan szolgálatokban, amelyek az emberiség nagy ügyeinek megoldásához segítenek.

Rátérve a Tanácsadó Bizottság második jelentésének V. fejezetére, amely a *„keresztyén reménység és az egyház missziója"* címet viseli, megismételjük első hozzászólásunknak azt a hangsúlyozott megállapítását, hogy „a keresztyén egyház bizonyságtételének erőtlensége sokszor abban is megmutatkozott, hogy szavunkkal nem járt együtt a hitből fakadó cselekedet. Az ige szó és tett egyben, a keresztyén bizonyságtétel is szó és tett egyben". E megállapításunkra azért utalunk újból, mert éppen a lucknowi biztató eredmények és az Evanstonig terjedő időre és magára az evanstoni nagygyűlésre vonatkozó jó reménységeink alapján bízunk abban, hogy az Egyházak Világtanácsa és az egyházak közös szolgálatainak eredményes végzésében akarja és tudja valóságban gyakorolni a keresztyén reménység realitását, s az egyház missziójához hozzátartozó olyan jótetteményeket, amelyeket a mai nemzedék életében kell elvégeznünk.

Minden egyházzal együtt hisszük, hogy az egyház sajátos szolgálatának elengedhetetlen része a szóban való bizonyságtétel, a reménység evangéliumának hirdetése. Ezt vallva, komoly, alázatos önvizsgálattal ismerjük el a magyar protestáns egyházaknak a misszió terén minket terhelő történelmi adósságait és mulasztásait. Azonban ez nem takarhatja el előttünk azt a tényt, hogy éppen a külmissziói munka bűnei és mulasztásai, szűkkeblűsége és elvilágiasodása, világi célokkal és hatalmi törekvésekkel való keveredése Isten igazságos ítélete alá vetette az ilyenfajta missziót. Csak bűnbánattal lehet és szabad az evangélium hirdetésére való felhatalmazásunkat újra és újra kérnünk és bűnbocsánatban elnyernünk Jézus Krisztusért és Jézus Krisztusban. Bűnbánatunk valódiságát azonban egyedül egy egészen új és egészen más magatartás bizonyíthatja meg Isten és emberek előtt. Az ilyen bűnbánat a másképpen cselekvés gyümölcseiben mutatkozik meg és az engedetlenségből, szeretetlenségből és úgynevezett keresztyén fölényből való őszinte megtérésben. A másképpen cselekvés a bűnbánat való-

diságának olyan ismertetőjele, amelyet legkonkrétebben az egyház eddigi missziójában kell megbizonyítanunk, éppen most, amikor hatalmas feltörekvése mutatkozik a szabadságukért és emberekhez méltó életükért küzdő százmillióknak. Amikor az egyház ezt a helyes és igazságos feltörekvést nemcsak hogy nem akadályozza, hanem minden szavával és tettével bátorítja és támogatja, új lehetőséget nyerhet arra, hogy az embert és az emberiséget szerető és szolgáló magatartása által is ne káromoltassék, hanem dicsőíttessék Isten neve a népek között. Az egyház missziójának ma ez a „kairos"-a. Az irgalmas samaritánus példázatában nyerjük meg azt a nagy parancsolatot, amely a szenvedő és elnyomott, de szabadságukért és emberi életükért küzdő népek őszinte szeretete és jogos törekvéseik becsületes támogatása útján egyházunk sajátos szolgálatait is hitelre méltóvá tudja tenni.

Egyházainknak és az Egyházak Világtanácsának nagy alkalma felismerni a világgyűlés hatalmas témájában: Krisztus a világ reménysége, a helyes és engedelmes egyházi magatartást és szolgálatot az egész emberiség javáért és békességéért.

„Annak okáért a lecsüggesztett kezeket és az ellankadt térdeket egyenesítsék föl, és lábaitokkal egyenesen járjatok, hogy a sánta el ne hajoljon, sőt inkább meggyógyuljon. Kövessétek mindenki irányában a békességet és a szentséget, amely nélkül senki sem láthatja meg az Urat." (Zsid. 12 : 12—14.)

„Maga pedig a békességnek Ura adjon néktek mindenkor, minden tekintetben békességet. Az Úr legyen mindnyájatokkal." (II. Thessalonika 3 : 16.)

3.

Egységünk a Krisztusban és egyházakra szakadozottságunk

Míg a külföldi egyházak körében többen is sajnálkoztak afölött, hogy a Hit és Egyházalkotmányi Bizottság lundi konferenciája, ami a látható eredményeket illeti, nem váltotta be a hozzáfűzött reménységeket, addig az Egyházak Világtanácsa magyarországi tagegyházainak körében — amint erre nemrégen Péter János tiszavidéki püspök is rámutatott — inkább az volt a vélemény, hogy nincs ok az elégedetlenségre. Ennek a konferenciának az előkészítő iratai ugyanis olyan komoly teológiai elmélyedéssel készültek, hogy önmagukban is maradandó értékűek, ami pedig a konferenciai eszmecseréket illeti, itt éppen azok az alapvető teológiai eltérések kerültek tárgyalásra, amelyeknek egymáshoz közelebb hozása terén a legkisebb előrehaladást is komoly eredménynek kell tekinteni. A lundi konferencián kétségtelenül nyilvánvalóvá lett, hogy az egyházak eltérő tanai további összehasonlítgatásától nem lehet eredményt várni, másfelől azonban mégis haladás történt az egység célja felé, mégpedig két vonatkozásban.

A konferencia először is kísérletet tett arra, hogy a fennálló és jelenleg el nem oszlatható tanbeli különbségek *mögé* hatoljon Krisztus

és az egyház viszonyának christológiai és eschatológiai vizsgálatával. Lundban ugyan csak az első lépések történtek meg ebben az irányban, de igen nyomatékosan ajánlotta a konferencia a tagegyházaknak, hogy az egység felé való haladást ezen az úton keressék.

A másik pozitív eredménye a lundi konferenciának az ú. n. „nemteológiai" tényezők további tudatosítása volt, mint amelyek a velük nemteológiai módon foglalkozó egyházak számára az egységrejutásnak igen komoly akadályai lehetnek.

A bevezető irat már figyelembe igyekszik venni az ökumenikus eszmecserének azt az előre jutását, amely a lundi konferencia jelentésében kifejezésre jut. A figyelmet Krisztusnak az egyházhoz való viszonyára összpontosítja, az elválasztó különbségeket pedig, akár az eltérő tanokban, akár a különböző történelmi hagyományban gyökereznek, az eschaton felől próbálja megközelíteni.

Ami az egyház egységének „látását" illeti, Isten iránti hálával mondhatjuk el, hogy az ökumenikus öntudat még soha nem volt olyan erős az Egyházak Világtanácsának magyar tagegyházaiban, mint éppen napjainkban. Isten Igéjében úgy tárult föl előttünk újra az egyház lényege, hogy az egyház egységének tudata erősödött meg bennünk. Még az eddiginél is szorosabb lett a kapcsolat a református, evangélikus, baptista, metodista egyház között és ezzel egyidőben az egész világ kereszténységével való egységünk és szolidaritásunk is megnövekedett. Amikor a külföld egyházaitól készek vagyunk tanulni, mi is magától értetődőn közölni igyekszünk velük azokat a meglátásokat (insights), amelyeket hitünk szerint Isten Szentlelkének ajándékaiképpen nyertünk és nyerünk.

Az egyházak egységének, valamint az egység történelmi kifejeződésének felmutatásában lényegileg egyetértünk a bevezető irat I. része 1. pontjával, bár ehhez még hozzá kívánjuk tenni, hogy az egyház egységének tükröződését látjuk olyan tapasztalatokban is, hogy pl. Európának ebben a részében a legújabb történeti fejlődés során olyan akadályok omlottak le egyes országok keresztényei között, amelyek eddig igen erősen akadályozták az egymással való lelki egységük tudatának kifejlődését. Gondoljunk pl. a magyarországi és csehszlovákiai evangéliumi egyházak megújuló kapcsolataira, amelyeknek eddigi legnagyobb akadályát, a hivatalosan is ápolt sovinizmust, a legújabb történeti fejlődés eltávolította.

Ezzel kapcsolatban kifejezzük azt a meggyőződésünket, hogy Krisztus egyházának egysége valamiképpen összefügg az egy vérből teremtett emberiség egységével; amilyen mértékben előtör, vagy felragyog az egyházak Krisztusban való egysége, olyan mértékben válik hitelessé az egyháznak az a bizonyságtétele, hogy a népeknek és nemzeteknek is meg kell találniok azt a végső egységüket, amely a Teremtő Isten akaratában gyökerezik, Krisztus mindeneket megbékéltető és a választalak ledöntésével új egységet teremtő, megváltó irgalmán alapszik, s az Ő benne való egybeszerkeztetés révén eschatologikus kiteljesedésre vár. Sőt arra is rá kell mutatnunk, amit Rev. D. T. Niles hangsúlyozott lucknowi beszédében: az egyház az emberiség egységének, az emberi történelem egységének kényszerítő nyomása alatt (under the

pressure...) áll. Vagyis, Krisztus, mint az egyház Feje és a világ Ura, az egyháznak adott kijelentés szerint vezérli az egység felé mind az egyházat, mind az emberiséget, mindegyiket a maga módján.

Mi tehát egyetértünk a bevezető iratnak azokkal az általános bibliikus megállapításaival, amelyeket az egyháznak, mint Isten népének és a Krisztus testének egységéről s ennek az egységnek eschatologikus kiteljesedéséről tesz. Mert valóban „a földön élő egyháznak minden egysége abból az egységből ered, amely Krisztus munkája révén adatott a történelemben s a felé az egység felé halad, amely szintén az Ő műve lesz a történelmen túl, amikor beérik majd az egész termés, melynek most még csak első gyümölcseit ízleljük".

A folytatólagosan felvetett két első (a) és (b) alatti kérdésre igenlő választ adhatunk: erről az egyházról döntő módon a *hitben* tudunk, mert Isten igéjéből ismerjük azt; tehát a kijelentés alapján hitben valljuk: Hiszek egy szent, katolikus és apostoli egyházat, a szentek egyességét. Ebbe oltatunk a keresztség által, amely a Szentlélek által hathatós, s a Krisztus testével és vérével való közösségben erősödünk meg, amikor hittel vesszük az úrvacsora sákramentomát, amely a Krisztus tagjainak, a szentek egyességének egyik leghathatósabb — ugyancsak az Ő Lelke által hatékony — köteléke. A Szentírás szerint, ahogyan *egy* a keresztség (Ef. 4 : 5), úgy *egy* az úrvacsora is: mindkettő nélkülözhetetlen a Krisztus teste egységében, amelynek nemcsak külső jele és kiábrázolója, hanem sákramentomi módon, mint látható ige, létfeltétele is. (I. Kor. 10 : 16—17.)

A másik két kérdésre — (c) és (d) — már sokkal nehezebb volna röviden válaszolni. Mert hiszen az egyháznak „az eljövendő világ erőiben" való részesedése folytán szüntelenül megújuló élete az egyháztörténet sokszínű és sohasem egyértelmű eseménysorozatában jelenik meg előttünk, s nagyon nehéz volna ebben a vonatkozásban akár általános tételeket állítani fel, akár pedig valóban hiteles és megbízható fenomenológiát dolgozni ki arra nézve, hogy ez hogyan és miben látható. Volt már nagyon sok olyan látszólagos megújulás, ébredés, mozgalom stb., amely valódinak látszott, de nem bizonyult annak maradandóan, s mehetett és mehet végbe sok igazi megújulás különösebb feltűnés nélkül. — Hasonlóképpen nehéz a Krisztusban való egységünknek a történelem eseményeiben látható megnyilvánulásaira rámutatni, illetve ezeket kimerítően felsorolni. A Bevezető irat idevonatkozó pontjaiban (a—i) foglalt leírásokat (jellemzéseket: descriptions) akceptálhatóknak — és a magunk részéről a fentebb említett tapasztalattal is megtoldhatóknak — tartjuk, bár meg kell jegyeznünk, hogy azoknak szinte mindegyike más-más értelmezést és jelentőséget nyer a különböző konfessziók magyarázatában és életgyakorlatában. De mindenesetre: ezek a pontok az egység tapasztalatának olyan tényeire utalnak, amelyekben a legkülönbözőbb konfessziók is csak örömmel láthatják az egy Úrban és egy hitben (Ef. 4 : 5) való egységük jeleit. (Természetesen ezek a jelek csak másodlagosak az elsődlegesekhez: a tiszta igehirdetéshez és a Krisztus rendelése szerinti sákramentumokhoz képest.)

Egyetértünk a bevezető irattal megosztottságunk elemzését illetően is. Örömmel vesszük tudomásul, hogy a bevezető irat a megosztottságot előidéző ú. n. „nem-teológiai" tényezőket már inkább teológiailag szemléli, mint az erre vonatkozó korábbi ökumenikus kiadványok, — úgy, ahogy ezt Lund előtti tanulmányi iratunkban mi is szükségesnek tartottuk.

Ami a III. (d) pontot illeti, a magyarországi egyházak története is azt mutatja, hogy a magyarországi kereszténység megosztottságának előidézésében is szerepe volt a múltban a kényszerítés alkalmazásának és az üldözésnek, sokszor még olyan formában is, hogy egyik egyház üldözte a másikat. Most viszont Isten iránti hálával mutatunk rá arra, hogy a jelenlegi állami rendben egyházaink az ilyen veszélyektől megszabadultak.

Amint már Lund előtt is kifejeztük, bármilyen fájdalmas is a megosztottság ténye, az egységet sohasem szabad az igazság rovására keresnünk, vagy ahogy a bevezető irat mondja: „Megalkuvás vagy életfontosságú igazság feladása nem vezethet egységhez." Az egység útja az igazság engedelmes szolgálatának az útja. Ezért azt valljuk, hogy az egység nem elszigetelt része az egyház feladatának, nem egy külön feladat a többi között, hanem szervesen összefügg az egyház engedelmességének egész tartalmával és voltaképpen az engedelmességnek a gyümölcse az egyház egysége. És akkor egyszerre túlemelkedünk azon, hogy nem valami egyházi propaganda érdekéből keressük az egységet, és nemcsak a mostani világfeszültség és egyházi meghasonlások miatt keressük az egységet, hanem törekednünk kell valami olyat keresni, ami egyrészt megvan, másrészt az engedelmességünkhöz tartozó feladat. De ha viszont így keressük, akkor egyúttal hasznosíthatjuk ezt az egységkeresést a világfeszültség számára is. Mert az egyházi meghasonlások és a világi meghasonlások, az egyház egysége és a világ egysége között van egy bizonyos kölcsönös összefüggés. Ennek a felismerése az Ökumené egész munkájára nézve döntő jelentőségű lehet.

Az egyházat és annak egységét minden vonatkozásban a praeexistens, szolgáló és megdicsőült Krisztus cselekvéseként látjuk hitünkben és reménységünkben. Ez azt jelenti, hogy az egység kérdésének megoldásában is a forrásig kell lenyúlnunk. Ha ezt alázatosan végezzük, akkor eljuthatunk ahhoz a következtetéshez, hogy az egységre való törekvés nem elszigetelt része az egyház feladatának, hanem az élő Krisztus cselekvő akarata iránt tanúsított engedelmességünk gyümölcse. Tulajdonképpen egész keresztyén létünknek tartalma nem egyéb, mint engedelmeskedés az élő Krisztus cselekvő akaratának. Nyilvánvaló eszerint, hogy engedelmességünk és szolgálatra való készségünk ilyen megértésének világosságában elkötelező módon látnunk kell az egyháznak olyan egységét is, amely nem minden további nélkül eschatologikus, hanem minden kornak, így a mi korunknak is, itt és most felismerendő és engedelmességben vállalandó konkrét feladata. Az egyház egysége annak az engedelmességnek kérdése, amely valójában egész keresztyén létünk tartalma.

Az egység és megosztottság közötti feszültség elemzését és az

abból adódó imperatívuszokat illetően is alapjában véve úgy gondolkozunk, mint a bevezető irat. Az egyházakra szakadozottságunk (our disunity as Churches) fájdalmas és rettenetes tényének jelölésére sem a bűn, sem a tragédia, sem a botrány, sem a paradoxon szavakat nem tartjuk túl erős kifejezéseknek, sőt azt szeretnők, ha ez utóbbiak döntő módon és egyértelműek a *bűn* kifejezésének változataiként szerepelnének, aminek egyedüli helyes következménye — a bevezető irat szavaival szólva — csakis a „bűnbánat s a megtéréshez és megbékéléshez méltó gyümölcsök termése" lehet.

Ezzel kapcsolatban szeretnénk rámutatni egy fontos bibliai összefüggésre. A Szentírás Ef. 1 : 23-ban az egyházat nemcsak a Krisztus testének, hanem az Ő *teljességének* (PLÉRÓMA) is nevezi. Ha az egyház a Krisztus teljessége, akkor ez csak áhítatos, leomló imádattal tölthet el minket a Krisztus irgalmának titka iránt, hogy Ő nem akarja nélkülünk élni és nélkülünk teljesnek tudni a maga tökéletes istenemberi életét, hanem mindnyájunkat bevon abba, mint az Ő teljességének részeit és részeseit. Tehát nem lehet szó egymással való versengésről, hogy melyik felekezet vagy konfesszió nyújtja jobban, birtokolja, vagy garantálja — ilyen vagy amolyan címen — ezt a teljességet, mert hiszen önmagában egyik sem teszi ezt, hanem Ő maga: Krisztus valósítja azt, Ő akar felvenni mindnyájunkat kegyelmesen az Ő teljességébe, mert így akarja megdicsőíteni magát az egyházban. A kegyelemnek ez a hívása jelent kihívást (challenge) a gyökeres változásra és megújulásra minden egyház számára. Így nyer új tartalmat az a régóta és sokszor hangoztatott igazság, hogy minél jobban közeledünk Krisztushoz, annál közelebb jutunk egymáshoz. Ezt kell komolyan vennünk. Nem az egyházaknak mostani állapotukban való szintéziséről van szó — erről nem is lehet szó, a Faith and Order egész eddigi története és tapasztalata is ezt mutatja! —, hanem arról, hogy mindegyik egyház újonnan tájékozódjék egész tanításában és egész életében a Fő felé és engedjen Neki, az Ő új egységre hívó szavának. Ebben adatik a megújulás, a megújulással a teljesebb egység. Mert ha az egyház a Krisztus teljessége, akkor az egység a Fő-ben való megújulással, az Ő akarata szerinti új engedelmességgel együttjáró kegyelmi ajándék. Valóban nem nyugodhatunk bele — egyik egyház sem nyugodhatik bele — abba, hogy Ő benne egyek vagyunk, s mint egyházak külön legyünk. Imádkozzunk az egyházban mindenfelé azért, hogy az Egyházak Világtanácsa tagegyházai mindenütt megtehessék azokat a döntéseket, amelyeket az egyház egysége érdekében az egyház Ura követel tőlük, hitben és gyakorlati szolgálatban.

Mi is paradoxonnak tartjuk, hogy „csak úgy élhetünk az egyházban, ha hűségesen élünk a mi saját egyházainkban" — és tudjuk, hogy ennek a paradoxonnak végső feloldása csak akkor jön el, amikor az „egy nyáj és egy Pásztor" ígérete megvalósul. Ez az ígéret azonban bennünket az egységért való állandó imádkozásra és engedelmes szolgálatra kötelez, aminek mi is eleget igyekszünk tenni.

Ami pedig az egyházak ökumenikus közösségének s a Jézus Krisztusban való egységünknek egyik legégetőbb kérdését: az interkommunió kérdését illeti, hiányoljuk, hogy az előkészítő irat ezzel a kérdéssel nem

foglalkozik. Szükségesnek tartjuk az ökumenikus élet érdekében az interkommunió teológiai feltételeinek további közös vizsgálatát. A magyar református és az evangélikus egyházak teológiai bizottságot küldtek ki a hazai interkommunió teológiai feltételeinek rendszerezésére, egyháztörténeti és hitvallási hagyományaink figyelembevételével. Az evanstoni világgyűlés résztvevőinek is bizonyára lesznek interkommuniós kérdései. Megkérdezzük, hogy kellő teológiai és ecclesiológiai eredmények esetén, a szükséges fenntartások között, nem lenne-e helyes az Ökumené összejöveteleinek elején is keresni az interkommunió lehetőségeit?

A lundi konferencia jelentésével együtt mi is valljuk Isten Jézus Krisztusban lett kijelentésének s az arról szóló bibliai bizonyságnak páratlan és normatív jelentőségét minden korszakra nézve. Ez állandó kritikát és korrektúrát jelent az egyházak múltbeli és jelenlegi igehirdetésére, tanítására, hitvallásaira, egész életére és minden szolgálatára nézve. A magyarországi evangéliumi egyházak készséggel különböztetnek a Jézus Krisztusban lett isteni kijelentésnek, konkréte: a Szentírásnak és ennek az igazságnak emberi-történeti kifejezési formái között, s egyedül az Ige iránt feltétlen engedelmességet vallják az egyház létalapjának és élettörvényének. Tehát távol állnak saját hitvallásaik abszolutizálásától s nyitva állnak a Szentírás jobb, teljesebb, mélyebb megértése előtt, bármely részről jöjjön is az. Csak örvendeni tudunk annak, hogy a felekezeti határokon keresztül-kasul szuverén szabadsággal önmagának érvénytszerző bibliai megújhodás — az isteni kijelentés nagyságának és fenségének ereje — új lehetőséget nyújt Krisztus és az egyház viszonyának, valamint az egyházak egymásközti viszonyának új végiggondolására, tisztázására.

4.

Evangélizáció: Az egyház missziója a kivülálló világhoz

1.

Hálával vettük, hogy a megküldött irat felhívta figyelmüket az evangélizáció elhanyagoltságára és arra, hogy az evangélizáció helyes megértését az Újszövetségből kiindulva kell keresnünk.

Ez késztetett az evangélizáció tartalmi megértésének megvizsgálására. Az evangélizáció tartalmi megértése az evangélium tartalmi megértésétől függ.

Jézus Krisztus evangéliuma, az Isten országa evangéliuma. Ő ezt hirdeti és a tanítványaival is ezt hirdetteti. Így mondta: „Betölt az idő és elközelített az Istennek országa; térjetek meg és higyjetek az evangéliumban." (Mk. 1 : 15.) Az evangélium Isten országáról nem úgy szól, mint valami szervezetről, vagy intézményről, hanem, mint Isten cselekvő hatalmáról, dinamikus tettéről, melynek nyilvánvaló valósága,

érvényrejutó igazsága hitből-hitbe terjed és a hitből való életben jut kifejezésre.

Az evangélizáció bibliai alapon ennek a jó hírnek az egyház által való hirüladása, úgy, hogy az érvényes tanúságtétel legyen arról, hogy Istennek ez a hatalma Jézus Krisztus által állandóan működik, tehát most is mindenkire kihat.

Az egyház evangélizációs magatartásának helyessége attól függ, hogy azt az evangélium tartalma felől nézve, azaz teológiailag értelmezi-e, vagy csak egyszerűen praktikusan, módszeresen. Mivel Istennek Jézus Krisztusban megjelent országa, benne megmutatott hatalma most is — vagyis a történelem folyamán is — az övé és nem az egyházé, még kevésbbé az egyház egyes funkcionáriusáé, e hatalom hiresztelése az evangélizáció sem lehet az egyház vagy az ú. n. „keresztény" kultúra, sőt országa Krisztus Királyságában megjelent evangéliumának hirdetése.

Ennek alapján azt is meg kell kérdezni, hogy mi az evangélium hirdetés, az evangélizáció célja?

Jézus Krisztus erre ezt mondja: „... térjetek meg, és higyjetek az evangéliumban". (Mk. 1 : 15.) János így felel erre evangéliumában: „Ezek pedig azért irattak meg, hogy higyjétek, hogy Jézus a Krisztus az Istennek Fia, és hogy ezt hívén, életetek legyen az Ő nevében." (Jn. 20 : 31.) A megtérés a Jézus Krisztus váltságában való részesedés, vagyis az idvezítő hitre jutás. Az evangélizáció célja, hogy higyjünk az evangéliumban, vagyis Jézus Krisztus történő hatalmában, a megváltás érvényében, Isten valamennyi igéretének Jézus Krisztus által való teljesedésében; — mégpedig abban a reménységben, hogy akik hiszünk, csak azért hihetünk, mert Krisztus azért könyörült rajtunk, hogy bennünk mutassa meg előbb a teljes hosszútűrését példa gyanánt azoknak, akik hiendenek Őbenne az örök életre. Az evangélizációnak abban az egyetemes reménységben kell történnie, hogy az evangélium minden embernek szól, a váltság mindenkiért és az egész kozmoszért megtörtént, de ugyanakkor abban az illúziómetességben is, hogy nem mindenkié a hit. Az evangéliumhirdetés a szentek örökségében hit által történő részesedésre hív. (I. Jn. 1 : 3—4.)

2. EVANGÉLIZÁCIÓ ÉS MISSZIÓ

Örömmel és helyesléssel olvastuk a kapott iratoknak az evangélizáció és a misszió összefüggéseire, sőt bensó egységére vonatkozó közléseit. Az evangélizáció csak az egyház missziói engedelmességében lehetséges — és a misszió csak az evangélium minden népnek való hirdetése szolgálatában egyházi engedelmesség.

Lukács közlése szerint a missziói parancs az evangélium hirdetésére való elkötelezést jelent, mégpedig a megtörtént váltságesemények alapján. (Lk. 24 : 46—47.)

A Máté közlése szerinti missziói parancs tartalmában ezzel azonos, de azzal a kijelentésbeli többlettel, hogy az egyház missziói elkötelezettsége abból következik, hogy az egyház Feje és Ura kapta meg a mennyen és a földön minden hatalmat. Tehát nem a Krisztus-ügy sikere, vagy az egyház sorsa függ a missziótól, hanem Istennek az a Krisztus hatalmában megjelent szeretete jelentetik meg általa, hogy minden nép része-

sedjék a megváltás jótéteményében, de ne csak passzíve, hanem a tanítványság aktivitásában és az engedelmesség szolgálatában. Feltétlenül figyelembe kell vennünk azt is, hogy a Máté közlése szerinti missziói parancs ígérettel végződik: „... és ímé én tiveletek vagyok minden napon a világ végezetéig..." (Mt. 28, 20.) Nyilvánvalóan ez az ígéret a missziói parancsot az evangélizáció engedelmes végzésében betöltő egyház számára arra figyelmeztető vigasztalás, hogy reménységet ne a misszió látható eredményeibe vesse, hanem a minden napon vele lévő Krisztusba.

Az Acta-ban közölt missziói parancs a tanítványok sürgető és nyilván helytelen kérdésére adott válasz-voltában érthető helyesen. A tanítványok ezt kérdezik: „Uram, avagy nem ez időben állítod-e helyre az országot Izraelnek?" Jézus válaszából világos, hogy nem ez a hamis gond az egyház missziói felelőssége. Nem valami teokratikus társadalom, kultúra, vagy államrend kialakításán való buzgólkodás, hanem tanuvá és jellé létel Jézus Krisztus felől, aki által lett nyilvánvalóvá az Isten szeretete és aki a gonoszt jóval győzi meg. (Acta 1, 6—8, v. ö. Ef. 2, 10.)

3. AZ EGYHÁZ ÉS A VILÁG

Mivel az evangélizáció az egyház missziója a külső világ felé, feltétlenül gondot kell fordítanunk az egyház és a világ bibliai megértésére.

Az egyház Jézus Krisztus teste. Ez az Una Sancta Ecclesia, — ez a konkrét gyülekezet, de a Krisztus egyháza egységének a hitében és engedelmességében. Az egyházban és az egyházra nézve az a döntő, amit Jézus Krisztus jelent, ad és cselekszik benne, vele és általa. Az egyház az a hely és idő, tehát történő alkalom, ahol Isten Igéje tisztán hirdettetik, és ahol a Krisztus-rendelte sákramentumok kiszolgáltatnak, tehát ahol az új életre vivő bűnbocsánat érvényesül. Emberek nélkül nincs egyház, mert az egyház emberek összesereglése, de semmiesetre sem a kereszténység, vagy az evangélium védelmére való emberi összefogás, emberi szervezkedés, hanem az az emberiség történelmében végbemenő történés, hogy Isten Fia a világ kezdetétől fogva annak végéig az emberi nemzetségből Igéje és Szentlelke által az igaz hit egységében magának gyülekezetet hív össze, azt oltalmazza és megtartja. Az egyház a hívők kongregációja, de benne a teljesség Jézus Krisztusé. Az egyház egyház-volta felől nem az egyháztagok státusa a garancia, hanem a teljes, tiszta és elegyítetlen igehirdetés.

Az egyház missziója a világra szól. Az egyház a világban és a világnak hirdeti az evangéliumot. A világ úgyis, mint a mindenség, úgyis mint az egy vérből származó emberiség egyeteme Isten megváltó szeretetének tárgya.

Az egyház nem a világ megtámadására kapott missziót világmegváltó Urától, hanem Isten megváltó szeretetének, Jézus Krisztus bűnből szabadító hatalmának megbizonyítására. Az evangélizáció, mint az egyház missziója a külső világ felé, nem valami Isten nevében történő megtámadása a világnak, hanem a világot Jézus Krisztus váltságában szerető Isten szeretet-szolgálata, diakóniája. Nem az egyház győzi le a

világot, hanem a mi hitünk. Ki az, aki legyőzi a világot, ha nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia?! (I. Jn. 5, 4—5.) Ez a hit nyilván nem kultúroptimizmus, de nem is mindent rendező világnézet, vagy az emberiség feladatául adott programm, hanem annak a hite, hogy Jézus, amaz ember Jézus az Isten Fia, ezért neki van és lesz igaza, tehát: nem az uralkodásban van a győzelem, hanem a szolgálatban, — nem a fölény, hanem az alázat a győzelem indulata, — nem az ítélet és a kárhoztatás a győzelem módja, hanem a meghalni kész szeretet megtartó cselekedete. Ennek a hitnek először bennünk és az egyházban kell a „világot" újra és újra legyőznie, hogy szabadok lehessünk a misszióra. Nem a zsidóskodó kereszténységnek lett igaza, akik arra kárhoztatták a pogányokat, hogy előbb legyenek zsidók és úgy lehetnek részesei a Krisztus váltságának. Ebből a magatartásból nem született világmisszió. Hanem Pál szolgálata vált világmisszióvá, mert megértette és meghirdette a nagyobb evangéliumot: a pogányoknak minden vallásos előfeltétel nélkül van idvességük a Krisztusban való hit által.

Az evangélium, vagyis a Jézus Krisztus megváltásának az örömhíre nem konzerváló erőről, nem is restaurációs lehetőségről való jól indokolt hírközlés, hanem az Újszövetség, az új-ember, az új teremtés örömüzenete. Ezért ha az egyház missziója evangéliumot akar hirdetni a kívülálló világnak, e szabály szerint kell élnie: „Krisztus Jézusban nem a körülmetélkedés, sem a körülmetéletlenség nem használ semmit, hanem az új teremtés." (Gal. 6 : 15.) Az evangéliumot, önmagát és a világot jól, Krisztusban értő egyház nem riadtan áll a történelem kibontakozásában, hanem a nagy történelmi változásokat is Atyjának, a történelem Urának kezéből veszi és keresi benne szolgálatának új lehetőségeit, megértve és megcselekedve azt az időszerű jót, amit neki Isten előre elkészített, hogy a jócselekvés szolgálatában alkalmassá és hitelessé tisztuljon a számotadásra a benne lévő reménység felől.

4. EGYHÁZAINK AZ ÍTÉLET ALATT

Hasznosan eszméltető mindaz, amit ebben a fejezetben nekünk is elmondott az alapirat. Egyházaink valóban Isten ítélete alatt vannak. Keményen megítéltettünk. De ez a kemény ítélet Isten Krisztusban megjelent irgalom-gyakorlása felettünk. Kemény az ítélet, mert engedetlenségben éltünk. Az ítéletben gyakorolt isteni irgalom azonban az engedelmesség leckéje lett a számunkra.

Egyházaink introversiója, melyben meg kellett szégyenülnünk, azért következett be, mert ú. n. egyházi belügyeink foglaltak le bennünket. Önmagunkkal törődő egyházak voltunk. Evangélizációnak nevezett mozgalmi buzgólkodásaink ilyen lélekmentő, lényegében egyházmentő és gyülekezetépítő erőlködések voltak. Végül is főként magunknak élő, zárt közösségbe tömörült missziótlan gyümölcsöt termett. Isten ebből azzal tisztogat bennünket, hogy megértettük, hogy Istennek nem az „egyház" az ügye, hanem az ember, Ő a Fiát nem „egyházba", hanem a világba küldte. Jézus Krisztus messiási szolgálatának, királyságának nem az önmagáért élő egyház a feladata, hanem az új ég és új föld, mert még az egyház által is azon munkálkodik. Így nyíltunk ki nagyobb hitre, a tágabb szeretetre és az ökumenikusabb szolgálatra. Evangélizációs szol-

gálatunkra nézve ez azt jelenti, hogy a templom mellé futó, zárt közösségeket alakító, nem a teljes Igét hirdető evangélizáció helyett törekszünk a *teljes* kijelentés szolgálatában, a teljes reformátori örökség képviseletében, az egész gyülekezet és az egész egyház építésére. Az elszektásodás veszélye ellen ebben látjuk a helyes egyházi magatartást. Ma úgy látjuk és úgy gyakoroljuk az evangélizációt, hogy az evangélium hirdetése az egész gyülekezet és az egész egyház feladata és felelőssége. Ebben az új igei megoktatottságunkban a nagyobb hit, a tágabb szeretet útján egyházivá lett evangélizációnk egyre ökumenikusabb, mely a magyar református és evangélikus egyházak gyakorlati együttműködésében is megnyilvánul. Pl. most is ebben a hozzászólásban együtt vagyunk és együtt működünk örömben és hálában mindkét egyházra nézve hasznosan.

Megítéltettünk egyházaink osztály-elszigetelődése tekintetében is. Az osztályrétegeződés szinte felbonthatatlannak látszott. Ez templomaink ülésrendjében is kifejezésre jutott sok helyen. Presbitériumainkban még inkább. A Kyrios Krisztus diakonus voltának felismerése és szolgáló egyházzá nevelődésünk engedelmességben megélt eredményei segítenek ennek orvoslására. A csonkított evangélium helyett a teljes evangéliumot hirdetjük minden ember felé nyitott szívvel. Ebben találtak egymásra az előbb elkülönülten történt szeretetszolgálat és evangélizáció egyházi eseményei is.

Megítéltettünk a közösség tekintetében. A csoportosulásokból létesülő közösségek a koinoniának frakciós értéket adtak. Ennek a veszélyét felismertük magunkban és egyházainkban. A koinoniában való igei megoktatottságunk döntő eredménye lett, hogy felismertük a koinonia funkció-jellegét és értelmét. Az így értett és engedelmességben gyakorolt közösség védelmez bennünket a Krisztus-kisajátítás kísértésétől és így tanulunk osztozni Krisztusban és az Ő javaiban egymással, az egyetemes kereszténységgel és az egész emberi nemzetséggel. Az evangélizációnkra nézve ez azt jelenti, hogy Krisztust, a bűnbocsánatot, az idvességet kisajátítani akaró, önmaga számára élvező kegyesség helyett, bűnbocsánatban és az idvességben minden emberrel osztozni akaró kegyesség kialakulását munkáljuk, olyan kegyességet, melyben benne van a jelenvaló és jövő élet ígérete. Ezen az úton lett egyre hálásabban vett ajándék és feladat egyházaink belső egysége és az ökumenikus kapcsolat gyakorlása.

Az evangélium teljességéhez tartozik hozzá az univerzális teológiai szemlélet szüksége. E tekintetben éppen a lundi konferenciára való készület közben nyertük meg azt a felismerést, hogy az egyház számára nincsenek „nem-teológiai" tényezők, éppen szolgálata eredményessége, tehát missziója betöltése, az evangélizációs szolgálat érdekében is az a feladata, hogy minden emberi tényezőt és kérdést is teológiai vizsgálódása tárgyává tegyen, hogy így mindenre nézve Istentől tanítottá lehessen. Ez a felismerés evangéliumhirdetésünkre nézve azt a törekvést eredményezi, hogy az „evangélizált" keresztyén ne szektás különcként szakadjon ki az emberi együttélésből, hanem felszabadult emberként legyen áldásul az emberi együttélés minden formája számára.

5. MEGÚJULÁS ÉS REMÉNYSÉG JELEI

Sokat tanultunk belőlük és ezért köszönettel vettük a „Megújulás és reménység jelei" cím alatt elmondottakat. Egészen egyetértünk többek között ezzel a mondattal: „Kezdjük úgy tekinteni a teológianélküli keresztyénséget, mint amely egyáltalán nem keresztyénség." Hálát adunk Istennek, hogy Igéje és Szentlelke által kegyelmesen cselekszi teológiánk megújhodását és elsősorban éppen abban, hogy igehirdetésünk és minden missziói munkánk felé történő teológiai korrekció következtében a világnézeti kereszténységtől, a polemizáló ideológizálástól, a politikai kereszténység hamiskodásaitól és a tudományoskodó mindenbe beleszólástól tisztogat bennünket. A teológia számunkra Isten mára érvényes akaratának engedelmességünk számára való kegyes tudakozása.

Ezért éppen a világmisszió érvényes betöltésének feltétlenül szükséges, hogy együtt ismerjük fel Isten időszerű akaratát, mára szabott feladatát, hogy azt együttes engedelmességben, az engedelmesség ökumenikus szolgálatában megcselekedjük, abban a boldog s konkrét feladatokat jelentő bizonyosságban, hogy Krisztus a világ reménysége.

Az evanstoni ökumenikus nagygyűlés előkészítő anyagához való hozzászólásunk közlését következő számunkban folytatjuk.

„Ha egyszer Isten elkezdi Krisztusban a bűnöket megbocsátani, akkor többé nincs megállás, akkor nem mondhatjuk: eddig és ne tovább!"

Blumhardt

„A hit semmi más, mint csupa imádság."

Luther

„A bűnt hálaadással kell előzni."

Luther

„A bűn beismerése az az első karó, amelyet beleütünk a talajba, hogy megakadályozzuk további lecsúszásunkat."

Bovet Th.

„Az idő is örökkévalóság: örökkévalóság, melynek szárnycsapásait az ember hallani, óraütéseit számlálni képes."

Gotthelf

Lelkészi munkaközösségeink életéből

A **Nógrádi** Egyházmegyei Lelkészi Munkaközösség 1952. november 4-től 1953. március hó 19-ig terjedő időről 5 ülés jegyzőkönyvét küldte be. A munkaközösségi ülések bibliatanulmánnyal kezdődtek, amelyeken a következő vasárnapi szószéki igéket tanulmányozták. Minden alkalommal az esperes tájékoztatta a lelkészeket a közérdekű egyházi kérdésekről. Az egyik ülésen **Nagy Miklós** zalaegerszegi lelkész, a volt Egyetemes Gyámintézet elnöke tartott előadást, amelynek hatása alatt a lelkészek ígéretet tettek a gyámintézeti munka fokozására és elmélyítésére.

Az értekezleten az alábbi előadások hangzottak el:

1. A Tranoscius énekeskönyv. (**Váczi János** terényi lelkész.) Az előadás visszapillant a Tranoscius gazdag múltjára és arra az áldott szolgálatra, amelyet ez az énekeskönyv egyházunkban a lelki munka terén végzett. Érdekesen ismertette az előadó a Tranoscius teológiai és himnológiai értékét. Az értekezlet a Tranoscius magyar fordítását a gyülekezetek figyelmébe ajánlotta.

2. Az eszhatológia problémája. (**Szilárd Gyula** balassagyarmati vt. lelkész.) Az előadás rámutat arra, hogy a halál és a feltámadás közötti idő tekintetében hittankönyveink, dogmatikáink álláspontja nem egészen világos. E kérdésben szükségesnek tartaná a hivatalos állásfoglalás határozott leszögezését.

3 Isten léte. (**Csőváry Dezső** kétbodonyi lelkész.) Az előadást elmélyült vita követte.

4. A lundi konferencia. (**Dr. Csengődy Lajos** esperes, Salgótarján.) Az előadás részletesen foglalkozott a lundi konferencia anyagával. „Az egyház szétszakadozottsága" történelmi tényében az előadó nemcsak a bűn hatalmának megnyilatkozását látja, mert észre kell venni azt is, hogy ezt az Úr maga is megengedte s ezt az állapotot is fel tudja használni a lelkek megmentésére s a bűntől való szabadulásunk megvalósítására. Ha ebből a szempontból is látták volna a konferencián a helyzetet, talán enyhébb fogalmazást kapott volna a „Szakadás, hithagyás, eretnekség stb." fejezete. Hiszen ez a differenciálódási folyamat a történelem természetes jelensége, amely általában a szélsőségek között mozog. Érvényesült ez a romanizmusban is, ahol például minden szerzetesrend abban bírja létalapját, hogy a keresztyén szellemi kincsből egy-egy kiragadottat külön és élesebben kihangsúlyoz, akárcsak a protestáns felekezetek s ami a római különbözőségek összetartozó kapcsa a pápaságban, az a protestáns felekezeteknél a közösen elfogadott

biblia. Mindkettő felett azonban maga az Ur Jézus Krisztus az, aki felé nemcsak egy út vezet az emberi élet és bűn mélységeiből. A szétszakadozottságnak is van metafizikája s ennek tárgyilagos és nemcsak a romanizmus szemszögéből való látása és megértése alapján a további teendők volnának a szétszakadozottság megszüntetésére való erőszakos törekvésnek a távoltartása, a lelkiismereti érzékenység tiszteletbentartása, a konferencián hozott határozatokat elfogadó felekezetek közötti harmónia gyakorlati kiépítése és megvalósítása. ... A keresztyén egység megteremtése nem öncél, hanem az ember megmentésének szolgálatát eredményesebben munkáló eszköz Isten Lelke kezében. A keresztyén egyház egységének a szolgálatába állítandó az egyházi életnek minden megnyilatkozása, szertartásaiban, szent cselekményeiben és a más egyházrészekkel való érintkezésének minden megnyilatkozásában. A többi az Isten Lelkének dolga.

*

A **Győr-Soproni** Egyházmegye lelkészi Munkaközössége 1952. július 22-étől 1953. július 2-áig 15 értekezletről küldött be jegyzőkönyvet. Az értekezleteket általában az úrvacsora kiszolgáltatása előzte meg. Az egyházmegye Lelkészi Munkaközösségét két körzetre osztották be, az egyik Győr központtal, a másik Sopron központtal működik.

Az egyes körzetek minden hónapban tartanak összejövetelt, ezen kívül az egyházmegyei munkaközösség évente legalább kétszer közös összejövetelt is tart Győrött. A munkaközösségek ebben az egyházmegyében is az egyes vasárnapok szószéki igéjét közösen tanulmányozták. Foglalkoztak a Lutheránus Világszövetség hannoveri konferenciájával. Az előadó esperes kiemelte a hannoveri nagygyűlés Üzenetének azt a részét, amely hangsúlyozza a Lutheránus Világszövetség egyházainak közösségét. Kívánatosnak látná, hogy ez a közösség se legyen csupán frázis, hanem tettekben is valósuljon. Az egyik lelkész annak a szükségességét hangsúlyozta, hogy a Lutheránus Világszövetség kérje be az egyes országok egyházaitól az őket legjobban foglalkoztató teológiai problémákat s azok figyelembevételével dolgozza ki anyagát.

Ugyancsak ismertette **Németh Károly** esperes a hannoveri nagygyűlésen elhangzott „Az élő ige a felelős egyházban" című Nygren-előadást. Foglalkoztak továbbá a lundi konferencia anyagával is. Nygren püspök előadása csalódást keltett a Munkaközösség tagjaiban. Helyesnek tartják ugyan a jánosi kiinduló pontot az evangélium átgondolására, de ugyanakkor zavarónak azt a megjegyzését, hogy az evangéliumot új szavakkal akarja kifejezni a konferencia. Elismerik ugyan, hogy az orthodoxiában — melynek szellemi öröksége mindmáig kisért — megüresedhettek a páli kifejezések, de ennek a veszélynek a jánosi új szavak is ki vannak téve, ha tartalmukat újra, meg újra át nem gondoljuk, illetve, ha őket maga a Lélek nem tölti meg tartalommal. **D. Dr. Prőhle Károly** emlékeztet arra, hogy már **Stange** is tagadta, hogy a hit által való megigazulás elve Luthernél annyira központi helyet

foglalna el, amint azt a lutheránus tradíció hangsúlyozza. **Stange** rámutat arra, hogy Luther milyen nagyrabecsülte János evangéliumát. **D. Dr. Pröhle Károly** érdekesnek találta a konszenzust **Stange** és **Nygren** között. Ő is kívánatosnak tartja, hogy a jánosi keresztyénség minél inkább érvényesüljön keresztyénségünkben, de úgy, hogy a hit által való megigazulás elvét ne dezavuálja. **Nygren** előadásából valóban úgy tűnik, mintha új szavakkal kifejezve a római katolikus egyház bizonyos mértékben akceptálná a hit által való megigazulást. Ez pedig nyilvánvalóan helytelen elgondolás. A Lelkészi Munkaközösség foglalkozott továbbá **Prentner** és **P. Brunner** előadásaival is. **Prentner** előadását a Munkaközösség szavakkal való zsonglőrködésnek tartotta és nem tudta értékelni. De annál inkább értékelte **Brunner** előadását, amely, bár nem mondott nagy újságokat, mégis eszméltetően mutatott rá istentiszteleti életünk távlataira.

Dr. Kiss Jenő „A hit és egyházszervezet" mozgalom határozatai a lundi konferencia alapján címmel tartott előadást. Előadásában hangsúlyozta, hogy az egyházak között a szerves egység csak fokozatosan valósítható meg. Teljes egység pedig csak akkor lesz, ha Krisztus visszajön és Ő egyesít.

Novák Elek lelkész „Az egyházi háztartás, úgy ahogy azt ma egyházközségeinkben tapasztaljuk" címmel tartott előadást. Hangsúlyozta, hogy az egyházi háztartás kérdése nem tatarozási kérdés, hanem az alapokig lenyúló probléma. A fő háztartási kérdés az egyházközség háztartása. Itt a súlypont.

Dr. Vető Lajos püspök „Aktuális nemzeti feladataink" címmel tartott előadást a május 6-i győri Lelkészi Munkaközösségi gyűlésen. Bevezető szavaiban felhívta a figyelmet a zsinati törvényekre és azok jelentőségére a szekták, illetve szektásodás veszedelmeire. A legnagyobb éberséggel kell őrködnünk egyházunk tisztasága felett oly értelemben is, hogy a más egyháztól hozzánk betérni szándékozó szektásokkal szemben a legnagyobb óvatosságot tanúsítsanak.

Koren Emil pedig **Dezséry László** püspöknek hat egyházmegye együttes Munkaközösségi ülésén tartott hatalmas előadását ismertette ugyanezen az ülésen. A jelenlévők hálásak voltak az elhangzott előadásokért, amennyiben a mai adott helyzetben helyes eligazítást adtak a lelkészeknek magyar népünkért való szolgálatra, a békéért való öntudatos harcra.

Az értekezletek részletesen foglalkoztak az **új zsinati törvénytervezetekkel**, amellyel kapcsolatban kifejezésre juttatott szempontok a törvényekben helyt is kaptak. Általában komolyan foglalkoztak a **Lelkipásztor** cikkeivel és az aktuális, a gyülekezetek életére vonatkozó kérdésekkel is.

Nagy érdeklődéssel olvasták a Munkaközösség tagjai a **Norvégiában** most folyó teológiai vitáról szóló, Lelkipásztorban megjelent cikket. Megállapították, hogy **Schjelderup** püspök felfogása és tanítása a pokol, kárhozat kérdése tekintetében Szentírás-ellenes.

Csekey Zoltán

Szentháromság ünnepe után 10. vasárnap

János 9:24 38. (Oltári ige: Róma 5, 1—2)

Megigazulunk hit által

A szöveg megértéséhez: Textusunkat bele kell állítani a 9. fejezet összefüggésébe. A vakon született szombatnapi meggyógyításáról szól a 9. fejezet és ennek hatásáról egyrészt a vakonszületettre, másrészt a farizeusokra. Jézus, mint a „világ világossága" (v. ö. 8. fej.) áll a történet középpontjában. Belső célja az, hogy megmutassa Isten kegyelmes cselekedetét, amint Jézusban világosságot áraszt a bűnbe süllyedt világra. „Megszünteti a bűn által előidézett szenvedést, újjáteremti az életet és hitet ébreszt." (Karner: János ev. 145.) l.) Isten megigazító munkáját tárja elénk. Istennek ez a munkája felkínálja az ingyen kegyelmet, amellyel egész életünket megújítja, azaz „látókká" tesz, hitre juttat. Aki ezt elutasítja „vak" marad, megmarad a bűnben!

24. v. — Ismét a szinedrium elé idézik a meggyógyított vakot, hogy kihallgassák a ferizeusok. Rejtett céljuk (v. ö. 22. v.) kiközösíteni azt, aki Jézust Krisztusnak vallja. *Hamartólos:* bűnös existenciális értelemben, cselekedete Isten ellen lázadás, nincs benne igazság, engedetlen. Mindezt Jézusra akarják bizonyítani, hogy álláspontjukat igazolják és a vakot elhallgattassák.

25. v. A vak bizonyságot tesz Jézus kegyelmes cselekedetéről.

27. v. Gúnyosan azt kérdi a vak, ami legjobban felháborítja őket.

28—29. v. Nyilvánvalóvá lesz a farizeusok lelki vaksága. Mózest Jézussal szembeállítják. Vakok maradnak annak a ténynek felismerésében, hogy a Mózesnek adott kinyilatkoztatás Jézusban teljesedett be.

30—33. v. A vakonszületett látja a nagy összefüggést. A farizeusok előítéletük, lelkigőgjük miatt képtelenek ennek a meglátására.

34. v. A farizeusok Mózes ellen és éppen ezért Jézus ellen is döntenek. *Ekballó:* kidobni, a gyülekezetből kiközösíteni!

35—38. v. A vakonszületett ébredező hitét Jézus személyessé teszi. Jézus dicsőségének felragyogása mélységes imádattal tölti el a szívét.

*

Vázlat az igehirdetéshez:

Téma: Hogyan lesz miénk az Élet Világossága?

1. *Istené a kezdeményezés.* Isten igéje szól vasárnapról vasárnapra templomainkban. Az ige világossága ragyog. A Szentlélek ezt az igét Isten újjáteremtő erejévé, cselekedetévé teszi a gyülekezetben, hogy nyilvánvaló legyen minden nyomorult, bűnei miatt lelki vakságban élőn Isten felragyogó dicsősége. A megigazulásunkat egyedül Isten munkálja. Ő kezdi el úgy, hogy belenyúl az életünkbe. Igazolja a vak tapasztalata: „vak voltam, most látok" — vallja ujjongó örömmel! (24. v.) Jézus a bűnbocsánat

evangéliumát adja nekünk, amint a legtöbb gyógyítási csodájában ez a gyógyulás belső föltétele. (V. ö. Mt. 9:2, 6.) Ezt kínálja az ige a gyülekezetnek itt és most, Istennek ezt a megigazító cselekedetét. Ő nyitja meg a mi szemünket, eltörli a bűneinket ingyen kegyelemből. Jézus szívének könyörülete hajolt le a vak koldushoz. Így hajol ma le hozzánk Isten megmagyarázhatatlan szeretete és könyörülő cselekedete. Mindég vakok maradnánk, ha Isten kegyelme nem jönne elénk az igében. Ma még Istennek legyen hála, ragyog a „világosság" (ige), tart a kegyelem ideje!

2. *Isten kegyelmes cselekedete hitet ébreszt.* Isten szeretetének a bűnös szívében fakadó visszhangja a hit. Isten első cselekedete létrehozza a másodikat: Jézustól áradó világosságtól a mi szívünkben is kigyullad a hit lángja. (V. ö. II. Kor. 4:6.) Először még pislákol, majd egyre erőteljesebb lesz. A vak esetében láthatjuk e fokozatot. Először számára Jézus csak „egy ember, akit Jézusnak hívnak" (11 v.), amikor a farizeusok hallgatják ki, már nyíladoznak lelki szemei: „prófétának" vallja (17 v.) Érzi, hogy Isten van Jézussal és végül eljut a teljes lelki látásra: hisz Jézusban, az Isten Fiában, és mélységes imádattal borul elé. Erre a vallomásra akar Isten ma minket is indítani.

3. *Engednünk kell, hogy Isten elvégezze* rajtunk az ő megigazító munkáját. Aki bármit is akar tenni megigazulásáért azon kívül, hogy engedelmesen figyel Isten szavára, — menthetetlenül a farizeusok sorsára jut. Isten dicsőségét megrabolja, Jézus érdemét kisebbíti, sőt Krisztus keresztjének ellensége lesz. Ellentétbe kerül a törvénnyel is. Önigazság, lelki gőg, érdem tolakodik Krisztus cselekedete helyébe. Lelki vakságában elutasítja az „Élet Világosságát" és hiába gondolja magáról, hogy „lát" (van hite), „vak" marad egészen addig, míg fel nem ismeri nyomorult állapotát és nem könyörög bűnbocsánatért.

Meg kell, hogy szólaljon a drága bátorító evangélium a bűn mélységében járók felé: ne féljetek, engedjétek, hogy Isten elvégezhesse a ti megigazításotokat, az Ő ingyen kegyelméből.

A lelki gőggel, önigazsággal, érdemekre hivatkozó kegyességgel teltek felé meg kell mondani: járhatatlan ez az út. Nem vezet megigazulásra. Megdöbbentő komolysággal hangsúlyozni kell, hogy a kegyelem megvetése ítéletté, vaksággá lesz rajtuk.

*

A vasárnap jellege: Jeruzsálem pusztulásáról szól az óegyházi evangélium. Az a nép, amely az Isten ingyen való kegyelmét, az Ő igéjét hála és megbecsülés nélkül megveti, el nem kerüli ítéletét. Az ítélet az, hogy vak marad az Isten üdvözítő evangéliumának felismerésére.

Garami Lajos
egyházasdengelegi lelkész

„A félreértés két személy között sohasem valamilyen általános vagy meghatározhatatlan dolog, hanem, ha kellőképpen utána nézünk, mindig egészen határozott kijelentésekre, igényekre, sértésekre stb. bukkanunk, amelyeket meg lehet tárgyalni és amelyekre nézve lehetséges a kiengesztelődés."

Bovet Th.

Szentháromság ünnepe után II. vasárnap

Lk. 17:7—10. (Oltári ige: Fil. 3:7—15 a)

Kegyelemre van szükségünk

Jegyzet a szöveghez: 7. vershez: doulos = szolga, rabszolga; — 9. vershez: a köszönetnek fordított görög szó charis gazdag tartalmú, hála, kegy, kegyelem stb. — 10. vershez: achreios = haszontalan, alkalmatlan, aki nem hasznára, hanem kárára van urának, az ige achreio = elront. V. ö. Mt. 25:30. — ofeilé = tartozom, adós vagyok. Luther fordítása: wir haben getan, das wir zu tun schuldig waren = azt tettük, amivel vétkesen tartoztunk. A főnév ofeilémata = tartozás, mint vétek, bűn; v. ö. Mt. 6:12, a Miatyánkban: bocsásd meg a mi vétkeinket, vétkes tartozásainkat.

*

Vázlat az igehirdetéshez:

1. Szántás, legeltetés, ételkészítés nemcsak testi munka. Mindegyik Istentől kapott szolgálat. Az Úré a föld és annak teljessége (I. Kor. 10:20). Isten teszi élővé az embert, állítja szántásba, munkába, rendeli pásztorkodásba, szolgálatba. Még aki a maga földjét szántja, saját nyáját őrzi, magának készít ételt, az is csak szolgál. Szántásnak, legeltetésnek, ételkészítésnek, minden munkának isteni rendje, üteme van. A hívő tudja: mindenütt Isten szolgálatában állok.

2. Isten szolgálatában nem szerződéses viszonyban vagyunk. Nem beszegődünk önként, jószándékból, avagy elhatározásból.

Isten szolgálatába „áron" vétetünk. (I. Kor. 6:20.) Mint a rabszolgát az ura, Isten is szószerinti értelemben „veszi" szolgáját. Kivásárolja, kiváltja „másnak" szolgálatából és így iktatja a maga szolgálatába. A kereszten történt a mi üdvözítő „beiktatásunk". Isten az Ő szent Fia vérével felszabadított a kárhozat szolgasága alól, amiben voltunk és beiktatott „az Élet könyvébe", ahová magunktól sohse jutottunk volna.

Isten szolgálatába teljesen Isten kegyelméből állok. Kegyelem, hogy Isten engem szeretett, Jézus „engem elveszett, s elkárhozott embert megváltott minden bűnből, az ördögnek és halálnak hatalmából kiszabadított... szent és drága vérével... hogy egészen az Övé legyek..." Kegyelem, hogy Jézus engem kiválasztott, hogy.. „az Ő országában Őalatta éljek, Néki szolgáljak..." Juhait, dolgait bízza rám. Nem mintha rám szorulna, hanem teljesen kegyelemből irgalmával ajándékoz meg és csodálatos bizalommal szolgálatára méltat.

3. Ahol minden kegyelem számomra, ott nekem nincs jogom, nincs érdemem.

Isten szolgájának soha semmi igénye, semmi követelése sem lehet Ura felé. Amit Isten a kereszten tett értünk, az kizár minden emberi igényt. Lehetetlenné teszi, hogy tettekből érdemet csináljak, még azt is, hogy ilyesmire gondoljak és így Isten szolgálatában bármi jócselekedetemért, templombajárásomért, imádságomért, avagy talán hitemért Istentől köszönetet, elismerést, külön kegyelmet, kegyelmi ajándékot, kiváltságos elbánást várjak.

A kegyelmi viszonyban csak egy lehetséges: hála.

Az Isten iránti hála sohse „pajtáskodik", nem telepedik, terpeszkedik a „kegyelem asztalánál". Az igazi hála mindig tele van tisztelő alázattal. S minél mélyebb a forrása, annál önfeledtebb áradása. A hívő hálájának

forrása Krisztus. A hívő Isten szolgálatában nem jutalmat les. Tudja, hogy a kereszten mindent megkapott. A kereszt kegyelmi ajándékából él, szolgál, hálából.

4. Az igazi hála teljességre törekszik. A hálás szolga minél jobban igyekszik, annál jobban érzi, hogy mindent megtenni sohse képes. Amit Isten a kereszten tett Jézussal értem, azt sohse lehet meghálálni. Amibe a megváltásom került Istennek, Jézusnak, azt én soha megfizetni, kiegyenlíteni nem tudom. Adós maradok, amíg csak élek. Isten felé minden cselekedetem csak tartozás és pedig vétkes tartozás.

A kereszt tövében, a kegyelem birtokában a hívő nem tud mást mondani: haszontalan szolga vagyok. Ha mindent meg is teszek, ami csak tőlem telik, csak azt teszem, amivel vétkesen tartozom. De ki az, aki mindent megtesz, ami csak tőle telik? Es mi telik tőlünk, önmagunkból? Semmi jó! (Rom. 7:18) Csak rontunk, csak vétkezünk! Az üdvösség szempontjából magunktól minden jóra alkalmatlan szolgák vagyunk.

5. Alkalmatos voltunk az Istentől van (II. Kor. 3:5—6). Isten egyetlen hasznos, alkalmas szolgája: Jézus. Ő mindent megtett Atyja dicsőségére, népe üdvösségére. Jézus keresztben végzett szolgálata összetöri kérkedésünket, a vámszedő imádságára kényszerít: „Isten, légy irgalmas nékem bűnösnek" (Lk. 18:13). De fel is magasztal, felemel magasba, Isten dicsőségébe. Jézus véréért minden megbocsáttatott! Ez a hit a haszontalan szolgát is hűséges szolgává teszi az egyházban, a házában, munkahelyén, családja körében és az emberek közötti békesség szolgálatában. Az ilyen hűséges és engedelmes szolga sohasem marad étlen-szomjan. Ura gondoskodik róla. Aki ezt mondja: szolgálj nékem, ezt is mondja: egyél és igyál. Isten az Ő hű szolgáját megáldja már itt, a földi életben, egykor pedig így szól hozzá: „Jól vagyon jó és hű szolgám, kevesen voltál hű, sokra bízlak ezután, menj be a te Uradnak örömébe! (Mt. 25:21) Ámen.

Molnár Gyula
esztergomi lelkész

Szentháromság ünnepe után 12. vasárnap

Márk ev. 10, 17—27. (Oltári ige: Róma 9, 15—16.)

Isten igazít meg

I. Bármilyen ismerős történet is az a gazdag ifjú története, mégis egyik csodálkozásból a másikba esik az ember, valahányszor olvassa vagy hallgatja.

Csodálkozik az ember mindenekelőtt azon, hogy Krisztus Urunknak mi mindenre jut az idejéből. Az, aki ezres tömegeket vonzott magához és úgy tudta tanítani őket, hogy napokon keresztül, étlen-szomjan is képesek voltak hallgatni őt, az a Jézus az imént apró gyermekeknek szentelte az idejét, akiket az édesanyák ölükben vittek hozzá, most meg *egy* ifjú kedvéért is képes megállni az úton, mikor útnak indult... Jeruzsálembe menve fel." Az egész világ bűneiért megy meghalni és mégis ráér egy emberrel bibelődni! Hát nem csodálkozhatik ezen joggal az ember?

De csodálkozhatik azon a kérdésen is, amivel a gazdag ifjú odavetette magát Jézus lábai elé: „Jó Mester, mit cselekedjem, hogy az örökéletet elnyerhessem?" Ritkán szokta a gazdag ifjakat gyötörni ez a kérdés.

És csodálni való a történetben az a nagy önbizalom is, amivel a gazdag ifjú ki meri mondani a felsorolt parancsolatokra: „Mester, mindezeket megtartottam ifjúságomtól fogva." Mert, hogy nem eltúlzása csupán ez az igazságnak, azt világosan bizonyítja az a mondat: „Jézus pedig rátekintvén, megkedvelé őt."

A legjobban mégis azon csodálkozhatunk, hogy Jézus Krisztus még ebben az ifjúban is talál fogyatkozást, még pedig olyat, amire nem is gondolnánk: „Egy fogyatkozásod van: eredj el, add el minden vagyonodat és add a szegényeknek és kincsed lesz mennyben és jer, kövess engem, felvévén a keresztet." Hát nem csodálnivaló, hogy Jézus Krisztus azt kívánja egy ifjútól, hogy váljék meg minden vagyonától? Hát nem forgathatja az ember hű sáfárként Isten dicsőségére földi javait úgy is, hogy azok megmaradjanak a tulajdonában? Hát tényleg még az is igaz, hogy „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, hogynem a gazdagnak az Isten országába bejutni?" „Kicsoda üdvözülhet tehát?" — tesszük fel a kérdést mi is, az álmélkodó tanítványokkal.

II. Mit feleljünk erre a kérdésre?

Az első, amit meg kell jegyeznünk az, hogy Krisztus Urunk korában a zsidóság a gazdagságot általában a kegyesség jutalmának tekintette. Azt tartotta, hogy a vagyon, mint Isten áldása: jele és záloga a kegyességnek. Tehát minél gazdagabb valaki, annál kegyesebb és istenfélőbb. Vagy fordítva: minél istenfélőbb és kegyesebb valaki, annál gazdagabbnak kell lennie. Vagyis a gazdagság biztos fokmérője az istenfélelemnek. Krisztus Urunk elsősorban ezt a gondolkodást akarta leépíteni a gazdag ifjúval való beszélgetés által. A gazdagok önteltségének jogosultságát és isteni igazolását tette semmissé általa. És mivel mi is hajlamosak vagyunk az ilyen következtetésekre, ezt akarja leépíteni Isten igéje, — elsősorban — mibennünk is. Azt akarja megértetni velünk, hogy gazdagságunk nem olyan jutalom, amit kiérdemeltünk, olyan kitüntetés, amire rászolgáltunk, hanem Isten kegyelméből kapott tálentum, amit gyümölcsöztetnünk kell, Isten dicsőségére, embertársainknak pedig a javára. Tehát nem ok az elbizakodottságra, hanem parancs a naponkénti jócselekedetekre.

A második, amit ugyancsak meg kell jegyeznünk az, hogy a gazdagságnak, — azon felül, hogy elbizakodottá tesz! — mindig megvan az a nagy kísértése is, hogy rabjává tesz bennünket, bálványunkká lesz, Mammon-isten lesz belőle a számunkra. Annyira eltölti szívünket, hogy nélküle el sem tudjuk képzelni az életünket. Annyira rajta csüngünk, hogy Isten világos parancsára sem tudunk elszakadni tőle, — ahogyan a gazdag ifjú példája is mutatja. Abban látjuk örömünket és biztonságunkat. Nem Istenben, hanem a gazdagságunkban bízunk. Életprogrammá lesz a számunkra, hogy még gazdagabbakká legyünk. Közben úgy megnő az önzésünk, hogy elfelejtjük még a felebaráti szeretet nagy parancsát is: Szeresd felebarátodat, mint magadat! És mégis azt hisszük, hogy megtartunk minden parancsolatot, ahogyan a gazdag ifjú is hitte. Érthetetlenné lesznek számunkra az olyan igék: „Boldogok a (lelki) szegények." „Szánjátok oda a ti testeteket és lelketeket élő, szent és Istennek kedves áldozatul." Megkötözött rabokká leszünk, akik nem képesek többé Istent szolgálni, az ő országában Ő alatta élni, de még csak oda kívánkozni sem. Szinte törvényszerűen jön el az ember életében egyszer ez az állapot, amikor az Isten országába bejutásunknak akadályává lesz a gazdagság, az az állapot, amikor már belátjuk, hogy tényleg: „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, hogynem a gazdagnak az Isten országába bejutni."

Harmadszor meg kell jegyeznünk azt is, hogy éppen abban van a mi nyomorúságunk, hogy hiába látjuk a gazdaságnak ezt a nagy veszedelmét, hogy végül is istenünkké lesz, nem tudunk a karmai közül kiszabadulni. Semmivel sem vagyunk jobbak vagy különbek a gazdag ifjúnál, akiről azt mondja történetünk: „Az pedig elszomorodván e beszéden, elméne búsan, mert sok jószága vala". Hiába halljuk újra és újra Isten igéjéből a parancsot: „Add el minden vagyonodat és add a szegényeknek... és jer kövess engem, felvévén a keresztet", — nem tudjuk megtenni. Nem tudunk elszakadni gazdagságunktól. Akadály marad, ami miatt nem tudjuk követni Jézus Krisztust, nem tudjuk felvenni a keresztet, nem tudjuk elnyerni az örökéletet. Ha embereken múlnék, nem volna arra semmi reménység sem, hogy az Isten országa benépesedik majd egyszer boldog polgárokkal. Mind kívül maradnánk. Ha csak önmagunkra néznénk, el kellene szomorodnunk és mi sem *tudnánk* mást kérdezni, mint amit a tanítványok kérdeztek: „Kicsoda üdvözülhet tehát?" — De Jézus Krisztus oda irányítja tekintetünket Istenre és azt mondja: „Az embereknél lehetetlen, de nem az Istennél, mert az Istennél minden lehetséges." Még az is, hogy a gazdagok kiszabaduljanak a Mammon-isten imádatából. Istennek van rá gondja, hogy a gazdagok is szegényekké legyenek, ha kell, ő maga veszi el tőlük azt, amihez ragaszkodnak, hogy bejuthassanak országába, melyet elkészített számukra is.

III. *Mert Isten az, aki megigazít.*

„Ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus jótéteményét, hogy gazdag lévén szegénnyé lett érettetek, hogy ti az ő szegénysége által meggazdagodjatok." Amit mi emberek nem tudunk megtenni, azt Ő megtette: szegénnyé lett. Még pedig értünk tette meg, hogy lehetővé tegye a számunkra azt, amire mi a magunk erejéből sohasem lennénk képesek: elnyerhessük az örökéletet. Hiszed-e, hogy az Ő kihullott drága véréért Isten kész minden bűnből kiszabadítani, igaznak elismerni, újra gyermekévé fogadni téged is és mindazokat, akik az Ő szegénysége által akarnak meggazdagodni? Hiszed-e, hogy „nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené?" Övé a szabadítás hatalma, a megigazítás dicsősége, a mennyek országának örök üdvössége. Hiszed-e Testvérem, hogy nem a gazdagságod igazít meg, hanem Isten, ingyen kegyelemből, a Jézus Krisztus érdeméért? Ha nem hiszed, sajnálni való vagy, amilyen a gazdag ifjú volt. De, ha bizodalommal hiszed, akkor igazán gazdag vagy: kincsed van a mennyben. Ámen.

Kutas Elek
zalaistvándi lelkész

„Éppen azok, akik imádkozni akarnak, gyakran helytelenül imádkoznak. Nem tudom belátni, miért lenne szükség erőre az imádkozáshoz. Az imádságban az ember egyszerűen megmondja a Megváltónak, amit kér. Ha ezt megtette, akkor már rendben van a dolog. Sokan azonban azt gondolják, hogy csak az az igazi imádság, ha közben az ember alaposan felbuzdul, s ha erre képesek, azt gondolják, hogy imádságukban erő van. Erre az erőre, amelyből hiányzik az egyszerűség és az alázat, én nem adok semmit."

Blumhardt.

Szentháromság ünnepe után 13. vasárnap

Luk. 13:22—27. (Oltári ige: Jel. 3:1—6.)

A hit cselekedetek nélkül halott

Irányvonalak a téma megközelítéséhez:

Ez a Jak. 2:17 szerinti megfogalmazás negatíve veti fel e vasárnap témáját és így eltompul annak személyes éle. Ha azonban a téma nem egyszerűen beszédtéma, hanem életkérdés számunkra, akkor csak pozitív megfogalmazásban használhatjuk. *Az élő hit meghatározott cselekedeteket terem.* Az oltári ige még aláhúzza, hogy nem is akármilyen hitről és nem is akármilyen cselekedetről van szó. A Biblia értelmében helyes cselekvés előre el van készítve (Efez. 2:10) az által, hogy annak alkalma (kairos) a mindenkori ma közösségi életében és annak kérdéseiben itt és most (chronos) adva van. (Például a jerichói országút sebesültje adja az alkalmat, s ezzel azt, amit k e l l cselekedni. A „hogyan"-t viszont a hit adja.)

„Nem kell az égbe bámészkodva mondanom: hadd lássam az Úristent, hogy szolgálhassak Néki. Hanem, ha Istennek szolgálni akarsz, hát ott van házadban, gyermekeidben s házad népében. Tanítsd meg őket jól Istent félni, szeretni, és egyedül Benne bízni. Vigasztald kesergő, beteg szomszédaidat, segítsd őket javaiddal, tudásoddal, minden tehetségeddel" (Luther). A közösségnek mind szélesebbre táruló körei szolgáltatják tehát az élő hit cselekvési alkalmait, — állapítja meg Luther. Lássuk meg, hogy ez ma a mi életünkben ugyanígy van. Az ilyen alkalom viszont nem akármilyen, hanem mindig b i z o n y o s meghatározott cselekvés véghezvitelét hozza ki az élő hitből. Az O. T. népének hite jócselekedeteket termő volt abban a formában, ahogy igenelte Isten kiválasztását. Mózes és a próféták mégis egy bizonyos jócselekedet végzésére hívták fel őt: özvegyek, árvák védelme, rabszolgák szabadon bocsátása, uzsorától való tartózkodás, igaz ítélet stb. Lásd a délutáni textust Ezék. 18:1—9. Nincs másképpen ez az U. T. gyülekezetével kapcsolatban sem. A Sardis-beli gyülekezetnek olyan híre volt, hogy él. Krisztus azonban nem találta cselekedeteit Isten előtt teljesnek. Az volt a hija, hogy egyéb, talán igazán jó cselekedetei mellett nem teljesítette saját életkörülményei között adódó, a közösségnek szolgáló alkalmat, a halófélben lévők erősítését. Az ilyen előre elkészített jócselekedet-alkalom mulasztása: bűn (Jak. 4:17.), mert Isten akaratának megtagadása, a Szentlélek vezetésével szemben aktív ellenállás. Amikor viszont az engedelmes hitben Isten munkatársaivá leszünk, ugyanakkor szántóföldjévé és épületévé is (egyházzá) I. Kor. 3:9. Így egyszersmind bennünket is művel, épít. — minden megvalósult alkalom által előbbre vive, megerősítvén és felkészítvén az elkövetkezendő alkalmak felismerésére és azokban Isten akarata cselekvésére.

*

Szempontok a prédikációkhoz:

A tanítva Jeruzsálembe menő Jézust valaki meg akarja beszéltetni. Udvariasságból, vagy titkok után kutatva, — mindegy. A kíváncsiságból vagy udvariasságból fakadó érdeklődés — alkalom az ige megszólaltatására.

Jézus nem a felvetett témához, hanem az e m b e r h e z szól. Válasza olyan, ami az emberben feltétlenül meglévő kérdésre felel:

Igyekezzetek bemenni a szoros kapun — ennek van az ideje. Szoros ez a kapu, de nemcsak azért, mert Isten mást akar, mint én; nem is csak azért, mert Isten törvénye gátat vet vágyaim és törekvéseim elé, — menynyivel inkább még, ahogyan Jézus értelmezte a törvényt (Mt. 5:14—48.); — legfőképpen azért, mert nem minden, hanem esetenként csak egy bizonyos cselekedet megfelelő Isten akaratának. Az erre való felszólítás nem sablonszerinti cselekvésre késztet (amit önkényesen választok), hanem az emberi közösség tágúló körében adódó alkalmak között „tanít az útra és szemeivel tanácsol" (Zsolt. 32:8.). E nélkül sok jószándék és igyekezet Isten előtt gonosznak minősül.

A szoros kapu sem lesz mindig nyitva — számunkra sem! A tragédia ott *csak* kezdődik, amikor az ember „kezdi magát kívülállónak érezni". Ilyen „ítélet a má"-ban lehet, amikor azt kezdjük érezni, hogy kívül rekedtünk: az emberiség nagy kérdései, a megoldásukra irányuló törekvésekkel való szolidaritás, népünk gondja és reménysége, híveink bizalma és becsülése stb. körén. Az *akkor* kezdődő zörgetésre csak ez a válasz: Távozzatok el éntőlem...

Bezárhatják ezt a szoros kaput számunkra saját vágyaink, gondolkodásmódunk, eszméink, világképünk stb. (Luk. 9:59. értelmében: Tudnálak követni, ha engednéd, hogy először...). Viszont Jézus másra indít e l ő s z ö r (Mt. 6:33.).

Hamisságnak ítéli Isten „a legjobb cselekedetünket" is, ha az Isten által adott alkalmat nem a számomra adott időben akarom megragadni. Számunkra pedig csak a *ma* adatott (a tegnap már nem, a holnap még nem).

Mi azt szeretnénk, hogy szavaink és érdeklődésünk szerint ítéltetnénk meg. Isten azonban a szerint ítél, amit belőlünk a mindennapi élet alkalmai kiváltanak. (Mt. 7:21.)

Virágh Gyula
gyömrői lelkész

„Ha nem tudom, mennyire és milyen mértékben munkálkodhatom Istenhez képest, akkor ugyanúgy bizonytalanná és ismeretlenné lesz előttem az is, hogy mennyire és milyen mértékben képes Isten bennem és nekem tenni valamit, noha Isten az, aki mindent mindenekben cselekszik (I. Kor. 12 : 6). De ha nem ismerem Isten cselekedeteit és hatalmát, magát Istent sem ismerem. Ha Istent nem ismerem, nem tisztelhetem és dicsőíthetem őt, nem lehetek hálás iránta és nem szolgálhatok neki mindaddig, amíg nem tudom, mennyit kell magamnak és mennyit kell Istennek tulajdonítanom...

Ilyenformán látod, hogy ez a kérdés egyike a két fő cikkelynek, amelybe minden beletartozik, ami a keresztyén embert illeti s amivel önmegismerése s Istennek megismerése és dicsősége áll és bukik.

A keresztyén tanítás másik fő cikkelye az, hogy tudjuk, vajjon Isten valamit véletlenül lát-e előre, és hogy vajjon azért cselekszünk-e mindent, mert szükségképpen kell megcselekednünk."

Luther, De servo arbitrio.

Útmutató

FORDITÁSI ÉS EXEGETIKAI MEGJEGYZÉSEK A DÉLUTÁNI ÓSZÖVETSÉGI ALAPIGÉKHEZ

Szentháromság után 11. vas. — Kegyelemre van szükségünk

Jer. 9, 23—24.

Bölcseség, hatalom és pénz: az Oszövetség emberének a felfogása szerint szorosan összefüggnek és azok a dolgok, amelyek döntőek szoktak lenni az életben és tekintélyt biztosítanak az embereknek (v. ö. 1Kir 3, 12k). Ezért tudják az embert *hamis biztonságba* csábítani és abban megmeresíteni.

Ezért hangsúlyozza Jeremiás ezekben a versekben, hogy *senki se dicsekedjék:* sem a bölcs ember bölcseségével, sem az erős, a hős, a hatalmas ember erejével, sem a gazdag ember gazdagságával. Mindez semmitérő dicsekvés Isten színe előtt: mert — a gazdagság nem állandó és nem is boldogít, az erő megcsappanhat és az emberi bölcseség gyakran balgatagság Isten színe előtt. Közelebbről azonban nem indokolja Jeremiás figyelmeztetését, nem részletezi ezek hitelességét és mulandóságát, hanem egyszerűen az igazi dicsekvést állítja szembe ezzel a hamis dicsekvéssel.

Az ÓT értelmezése szerint az ember csak azzal dicsekedhetik, hogy ismeri Istent, de Isten akaratát a gyakorlatban kell látni, érteni és az életet aszerint berendezni. Csak az mondható bölcsnek, aki a gyakorlatban megéli Istenbe vetett hitét. Istent ismerni ugyanis nem azt jelenti, hogy valami helyeset, megfelelőt *tudunk róla.* Hanem azt jelenti, hogy Isten igaz, ismert akarata szerint cselekszünk. Tehát a belső és külső magatartásunkban egyaránt megbizonyosodik *a vele való* törődésünk. Ezért része az Isten ismeretének a felebarát szeretete (1 Ján. 4, 7—8).

Istent ismerni ószövetségi, sőt bibliai értelemben annyi, mint *Vele közösségben lenni.* S ez azért lehetséges, mert Isten a kegyelem (a szövetségi szeretet, tartós „barátság", hűség, szolidaritás, az emberrel mindig szövetségre lépni akaró és a szövetségben (közösségben) megmaradni akaró Isten), az ítélet és igazság Istene. A kegyelemből, a szövetségi szeretetből sohsem hiányzik az ítélet (Amósz 3, 2) és az ítéletből az igazság. A kegyelemnek, ítéletnek és igazságnak az Istenét ismerni, azaz Vele közösségben élni Jeremiás szerint a legnagyobb bölcseség (a bölcseség kezdete Isten félelme!), amivel érdemes, sőt kell dicsekedni, azaz arról bizonyságot tenni. Mert Istennek az ilyen emberekben telik kedve, sőt egyenesen gyönyörködik bennük (Luk. 2, 14).

*

Szentháromság után 12. vas. — Isten igazít meg

És. 54, 7—10.

7—8. v. *A rövid harag és az örök irgalom.* — Esaiás a fogságban élő népnek prédikálja a megváltó irgalom örökkévalóságát. Ez már magában véve nagy meglepetés, ha nem hihetetlen Isten gyülekezete számára. De a próféta még fokozza igehirdetésének tartalmát, amikor a gyülekezete egész múltját csak szempillantásnak minősíti. A fogság és száműzetés évtizedei,

a bűnös állapot évszázadai, az Istentől távollét évezredei, a gyülekezetnek egész eddigi története egy szempillantássá zsugorodik össze az üdvösség idejének a beköszöntésekor. A szükség ideje rövid, az üdvösségé örök.

Annak, aki vár, igen hosszúnak tűnik Isten hallgatása. De a beteljesedés felől nézve csak egy pillanatnak tetszik az egész. Az Ujtestámentom felől lehet legjobban megérteni a próféta gondolatait. Ahogyan Pál számára hitbeli bizonyosság az üdvösség, ugyanúgy D. Ézsaiás számára is abszolút bizonyosság népének-gyülekezetének most elkövetkező (az evilágban megvalósuló) üdvössége. S ennek a hitnek a birtokában minden ellentmondáson győzedelmeskedni tudott (v. ö. 2 Kor. 4, 17k).

9. v. *Isten a harag korszakát az üdvösség korszakával cseréli fel.* — Ez a csere és fordulat hatalmasabb, lezáróbb, mint a vízözön utáni fordulat. Annakidején Isten türelme, könyörülete azt a célt szolgálta, hogy a harag árvizét meggátolja abban, hogy elöntse a világot. Most a harag nem elodázott, hanem megszüntetett. Isten ünnepélyes esküvel ígéri meg ezt. De e mögött az eskü mögött (csakúgy, mint az özönvíz utáni esküje mögött is!) áldozat van: ott Noé áldozata, itt a Szolga áldozata, hogy senki ne kérkedjék!

10. v. *Isten irgalmának az állandóságát* (7—8. v.) és haragjának az elmúlását támasztja alá Istennek az az ígérete, hogy (a próféta képekben szól!) a legszilárdabb és legállandóbb dolgok: a hegyek megrendülhetnek és elmondulhatnak helyükről (Zsolt. 36, 7; 46, 3k; v. ö. Hab. 3, 6), de Isten irgalmassága mozdulatlan lesz. Az Istennel való közösség szilárdabb lesz, mint bármi ezen a világon. Túléli ezt az életet és világot, hiszen nem is ebből a világból való. Benne az a világ kezdődik el, amely leváltja ezt a világot: az örökkévalóság, amely az idő helyébe lép.

Ennek az állandó közösségnek a szövetség az alapja, amelyet Isten maga szerez. Tartalma a teljes „béke". Békesség Isten és emberek között és teljes béke a földön. Ennek a „béke-szövetségnek" a tartalma és munkálója a gyülekezetben és a világban: a Szolga. A Szolgában kötött szövetség a békesség szövetsége (És. 53, 5) és a Szolgában Istennel megbékélt ember a békesség munkálója a világban.

*

Szentháromság után 13. vas. — A hit cselekedetek nélkül halott

Ezék. 18, 1—9.

a) Egres = éretlen szőlőbogyó.

b) Ezékiel próféta egy szállóigévé vált mondást idéz, amely Jer. 31, 29-ből is ismert s úgy látszik, hogy Jeruzsálemben úton-útfélen ismert és használt volt a pusztulás előtt. Két irányban is veszélyes volt ez a szólásmondás:

1. Az Istenhez hű ember azt látta ennek alapján, hogy Isten akaratának a keresése, minden kegyes cselekedet haszontalan dolog. Mi értelme van az erkölcsi magatartásnak és kegyességnek, ha az atyák bűne már mindent végérvényesen elrontott?! Megszűnt tehát az egyén közvetlen kapcsolata Istennel.

2. Az atyák vétkeztek, nem az egyes ember. Tehát csak az atyák büntetését kell elszenvednie. Ez a nézet eltakarta a betekintést Isten ítéletének a lényegébe, hogy t. i. a szíveket akarja megtisztítani.

Ezékiel szembefordul a szólás-mondás ilyen értelmezésével és megállapítja, hogy

1. *Isten megmenteni és nem elpusztítani akar.* Amikor most a szükségszerű ítélet (Jeruzsálem elbukott, a népet a győztes fogságba hurcolta) bekövetkezett, egészen világossá lett: Isten nem gyönyörködik a bűnös halálán, az ellene lázadt ember elpusztulásán.

Ezékiel nem vitatkozik. A hit kérdéseit s a hit kétségeit nagyobb hittel és a kétséget bizonyossággal győzi le. Önkéntelenül Róm. 8-ra kell gondolnunk, ahol Pál apostol a szenvedés értelmét magyarázza meg.

2. A hangsúlyt minden egyes ember feltétlen felelősségére teszi. Senki sem hivatkozhatik korábbi jócselekedetekre jelenlegi bűnös állapotában. De senkit sem akadályozhatnak meg korábbi bűnök attól, hogy az igazság útjára térjen.

Így kapott értelmet megint mindaz, aminek útja az igazság. A kételkedők elveszítették lábuk alól a talajt, az elcsüggedt kegyes pedig újabb lendületet kapott. Istenhez nem a megelőző nemzedékek igazságán keresztül vezet az út, hanem az egyes ember saját bűnein vagy igazságán keresztül. Így is lehetne mondani: Ezékiel a jelen cselekedetét tartja a legfontosabb cselekedetnek.

dr. Pálfy Miklós

„Az ember két birodalomba tartozik. Az elsőben a saját akarata és elgondolása szerint történnek a dolgok s ebben független Isten parancsaitól és akaratától, nevezetesen azokban a dolgokban, amelyek alája rendeltettek (I. Mózes 1 : 28). Itt ő uralkodik és ő az úr... Nem minthogyha Isten annyira magára hagyná, hogy ne cselekedne vele együtt minden dologban, de reá bízta, hogy belátása szerint szabadon éljen e dolgokkal s ebben semilyen törvénnyel vagy előírással nem korlátozta... A másik birodalomban azonban az embert nem hagyta rá a saját bölcsességére, hanem ebben Isten akarata és tanácsa irányítja és vezeti.

Amiképpen az ember a saját birodalmában a saját akarata szerint, más parancsolataitól függetlenül mozog, ugyanúgy Isten országában másnak a parancsolatai mozgatják, függetlenül a saját akaratától."

*

„A hit arra irányul, amit az ember nem lát (Zsid. 11 : 1). Tehát, hogy a hitnek helye legyen, mindannak, amit az ember hisz, elrejtve kell lennie. De nem lehet mélyebben elrejteni valamit, mint hogyha olyan találkozásban, átélésben és tapasztalásban van elrejtve, ami vele pontosan ellenkezik. Tehát: ha Isten meg akar bennünket eleveníteni, ezt úgy cselekszi, hogy megöl bennünket; ha meg akar igazítani, ezt úgy cselekszi, hogy vétkesekké tesz bennünket; ha be akar juttatni a mennyországba, ezt úgy cselekszi, hogy a pokolba vezet bennünket... Ugyanígy örök jóságát és irgalmasságát Isten az ő örök haragjába, igazságosságát igazságtalanságába rejti. A hit legmagasabb fokozata az, hogy higyjük, miszerint jóságos az, aki oly keveseket üdvözít és oly sokakat elkárhoztat, hogy higyjük, miszerint igaz az, aki minket készakarva feltétlenül kárhozatra érdemesekké tesz, úgyhogy olybá tűnik, mintha gyönyörködne a nyomorultak kínjaiban s inkább gyűlöletet, mint szeretetet érdemelne."

Luther, De servo arbitrio.

J. L. HROMADKA:

Návrat theologie k egyptským hrncům?

(Visszatérhet-e teológiánk az egyiptomi húsosfazekakhoz?)

Kresťanská Revue, Praha, XX. 3.

Hromádka e cikke tulajdonképpen nem egyéb, mint Barth és Bultmann teológiája leglényegének egymással való szembeállítása. Szerzőnk az ellentét mélyebb megértése céljából rövid visszapillantást nyújt az első világháború előtti évszázad modernprotestáns teológiájára, mely Schleiermacherrel kezdődött és E. Troeltsch munkásságával zárul. Hozzávetőlegesen ez az időszak a polgári társadalom kialakulásának és megszilárdulásának állandóságot és biztonságot igérő ideje is. S miután a mindenkori történelmi szituáció a teológiai gondolkodásra is hatást gyakorol, a francia forradalomtól az első világháborúig terjedő több mint száz esztendő sem múlhatott el nyomtalanul a protestáns teológia felett. Ebben az időszakban születtek meg azok a teológiai iskolák, melyek a maguk rendszerét mindenestől az emberre, az ember gondolkodására és erkölcsi öntudatára építették fel. A teológia ekkor az ember vallásos megtapasztalásainak, vallási eszmék és kultuszok történelmi fejlődésének puszta magyarázatává torzult. „Sejtette ugyan — írja a szerző —, hogy az emberi tapasztalás mögött olyan valóság rejtőzik, melyet sem emberi fogalmak, sem a misztikus vallásosság érzelmisége, sem az erkölcsi tudat nem képesek megragadni, továbbá, hogy amit a Szentírás hitnek nevez, semmiképpen sem emberi keresés, vagy történelmi vallási erőfeszítések gyümölcse, de kutatásaiban nem jutott elég messzire... megállott idő előtt és éppen akkor, amikor mindestől ki kellett volna magát szolgáltatnia kényére-kedvére annak, ami az ember *fölött* van ugyan, mégis az ember exisztenciájának legmélyére hatol, ami a történelem fölött áll, de a történelem hullámzásai közepette nyilvánul szüntelen." Ez a teológia tudta, hogy a hit abból él, ami mindenek fölötti valósággal és érvénnyel bir, de a történelmi relativitások béklyóiból szabadulni mégsem tudott, a prédikációt — a reformáció örökségétől eltérően — különféle emberi témákról szóló kegyes elmélkedéssé alacsonyította s az egyházat is az általános kultúrélet puszta alkotó elemévé sekélyesítette.

Az első világháború óta lezajlott történelmi események a modern teológiát alapjaiban rendítették meg. Barth Károllyal az élen új teológiai áramlat indul meg, mely már megértette, hogy a teológia tárgya s az egyházi élet egész teljességének alapja nem lehet más, mint Isten üzenete, a hiradás arról, amit Isten üzen és cselekszik. Ez pedig nem függ a történelem áramlásától s történelmi fordulatok és mozgalmak mitsem másíthatnak rajta. A modern teológiát éppen az emberi társadalom szörnyű válsága, s 1914-ben bekövetkezett akut betegsége gáncsolta el és kényszerítette a Szentírás üzenetének, az egyház küldetésének és a teológiai munka igazi tárgyának

helyes megértésére. Több mint harminc esztendő sikeres küzdelmekben és eredményekben gazdag munkássága után úgy látszott, hogy a barthi teológia egyedül maradt a teológia harcmezején. Am néhány esztendő óta a protestáns teológia már-már szilárdnak hitt talaja ismét inog Bultmann Rudolf kiváló újszövetségi teológus munkássága következtében, aki az Újszövetség mitológiátlanítására irányuló törekvésével nevét világszerte ismertté tette. Bultmann nemcsak az újszövetségi üzenet tartalmát tette beható vizsgálat tárgyává, hanem azt is, mit fogadhat el ebből a modern ember. Szerinte az evangéliumokban nem Isten objektív üdvözítő cselekvéséről van szó mindenelőtt és nem az a lényeges, amit Krisztus cselekedett az ember bűntől, haláltól és a világtól való szabadulása érdekében. A lényeges az, hogy az ember megismerje és megértse a maga sajátosan emberi szituációját, ne akarjon önmaga ura és kormányzója lenni, az adott látható, megfogható, felmérhető, múló világra támaszkodni, hanem elhatározottan annak szánja magát oda mindenestől, ami láthatatlan, legyőzhetetlen és elmúlhatatlan. Amit üdvösségnek nevezünk, kizárólag az emberben, az emberi tudatban játszódik le. Midőn az Újszövetség és a teológia Isten üdvözítő cselekedeteiről, Krisztus megváltó haláláról és feltámadásáról, a bűn és halál hatalmaival vívott objektív küzdelméről szól, ez — Bultmann szerint — nem egyéb, mint mitológikus kifejezése annak, ami az emberben megy végbe, amikor kényszerül meglátni egyrészt azt, hogy mennyire belebonyolódott léte az adott, felmérhető világ relativitásába, másrészt pedig emberi exisztenciájának igazi rendeltetését a láthatatlan, felfoghatatlan s emberi fogalmakkal felmérhetetlen Istenben. Mitosz lényege szerint *mindaz, ami objektív,* ami az Újszövetség tudósítása szerint az ember hitrejutása előtt történt, mint az ember szabadságának előfeltétele, bizonyítéka és zálogа. Bultmann szerint az evangéliomok azt tárják fel, amit az ember tudata legmélyén amúgy is sejt és amire minden komoly filozófiai rendszer révén is ráeszmélhet. Az Újszövetség a maga mitológiátlan magvában elvezeti az embert önmagához, ráeszmélteti arra, ami benne van, s aminek benne kell lejátszódnia, hogy exisztenciája kiszabadulhasson a világ béklyóiból s eljuthasson igazi rendeltetésére.

Hromádka ezután azokra az óvintézkedésekre mutat rá, amelyet a német evangélikus egyház, a tübingeni teológiai fakultás és a bajor lelkészek közössége tettek a bultmanni teológia veszedelmeinek elhárítására. Ennek során említi Barth Károlynak „Rudolf Bultmann, Ein Versuch, ihn zu verstehen", c. könyvecskéjét is, melyből kitűnik, hogy Barth Bultmann megértésére irányuló minden őszinte igyekezete mellett sem takaríthatja meg vele szemben támasztott súlyos kifogásait. Kifogásolja ugyanis, hogy Bultmann a modern embert teszi meg mértékül és bírául abban, mit lehet az újszövetségi üzenetből megérteni és elfogadni, vagy helyesebben: mit kell ennek lényegén érteni. Hangsúlyozza ezzel szemben, hogy a teológia főfeladata mindenkor abban állott, hogy fenntartások és előre megállapított mérték nélkül hatoljon bele a Szentírás bizonyságtételeibe, azokat önmagukból magyarázza, megismerje az Isten üdvözítő művéről szóló üzenetet a maga teljességében és ennek éppen akkor engedelmeskedjék, amikor az ember fogalmai, saját mértéke, igényei és eszméi a leginkább hajlamossá tennék az ellenszegülésre.

II. A probléma csak kibővül, ha a teológiát, mint az egyház funkcióját értelmezzük. „Az igazi és a maga nevéhez méltó teológia" — írja Hromádka — „mindig az egyház eszköze és fegyvere abban a küzdelemben, melyet saját erőtlensége, fogyatékosságai és elvi zűrzavara ellen, valamint azért a megfelelő helyért vív, amely számára e világban kijelöltetett." Az egyháznak, mint Isten eredeti és hamisítatlan üzenete hordozójának e világban,

pontos és *mélyenjáró* teológiára van szüksége, mely önmaga szigorú ellenőrzésével, másodrendű érdekek, hamis indítékok állandó kiküszöbölésével, a megértéshez és megismeréshez segítő minden alkalmas eszköz felhasználásával igyekszik lehatolni a Szentírás üzenete lényegének, igazi tartalmának és céljának megértéséhez. Bizonyos, hogy az embert, önmagunkat sem ismerhetjük meg addig, míg nem értjük Isten cselekvését a Jézus Krisztusban. A Szentírás üzenetének mélyebb megértése, a hit útja vezet el önmagunk igazi megismeréséhez is. De az emberi önmegismerést semmiképpen sem tehetjük teológiai kutatás és vizsgálódás középpontjába. Magunk fölé kell tekintenünk az objektív isteni történésekre és csak ha megragadott bennünket az Ige, mely Jézus Krisztusban testté lett, megfeszíttetett és feltámadott, látjuk meg önmagunk igazi arculatát is. — De az igazi teológiának nélkülözhetetlen vonása a *széleshorizontúság is.* Az Egyház nem az egekben, vagy az ideák világában él. A bűntől terhes földön, bűnös emberek között végzi munkáját. Krisztusra tekint, de az Ő világításában a maga körül hullámzó életre is, hogy azt megismerje, neki türelmes szeretetben szolgáljon, hirdesse néki az ítéletnek és kegyelemnek idejét, s tagjait helyes és felelős döntésekhez segítse. Így tekint a teológia is „a hitnek bevégzőjére", de a konkrét történések között élő konkrét emberre is. Mint vándor jár a világban, de útján figyelmesen körültekint s helyesen csak úgy végezheti el feladatát, ha újból meglátja mindazt, ami könyörtelenül letépi róluk a konvencionalizmus, tradicionalizmus, önigazság, békés önelégültség és erkölcsi gőg szemüvegét. Itt hangsúlyozza Hromádka, hogy a válság teológiája volt az, mely Barth vezetése alatt lerombolta a régi orthodox és liberális erődöket és követőit politikai vonalon is felelős magatartásra készítette fel. Bultmann iskolája és hívei viszont „elhagyják a hitvalló egyház pusztán átvezető nehéz útját", — írja a szerző —, „szélcsendes helyre húzódnak s a régi konfesszionalizmus felújításában keresnek menedéket. Tudományos munkájuk akademikusságával a régi német egyházi (és nyilván politikai) maradiság tradíciójának állóvizeiben rekednek meg. Amíg a válság teológiája hatalmas erőnek bizonyult a nácizmus ellen az egyházért és ennek benső szabadságáért vívott küzdelemben, semmi sem szól amellett, hogy Bultmann teológiája is, mint bátor harsonaszó zengene a német egyház és német nép mai sorsdöntő óráiban." Bultmannra célozó szerzőnk cikkének zárósoraiban is: „Az akadémikussá merevedett, a földi lét hullámzásaitól elszakadt teológia mindig inkább restaurált templomok árnyékában, mint a sáncokon és viharok közepette érzi magát otthon."

Dr. Szilády Jenő

„Amíg a bűn titokban marad, tovább terjed. Ezért rendkívül fontos, hogy nyilvánvalóvá legyen. Ha a bűnös beszél, ha nyilvánosan bűnösnek ismeri el magát, elvonja a bűntől azokat az életerőket, amelyeket ő juttatott néki."

Lévy-Bruhl

AZ
EVANGÉLIKUS EGYETEMES SAJTÓOSZTÁLYNÁL
MEGRENDELHETŐ ÉS KAPHATÓ:

Nestle: Görög Ujtestamentum	35,—	Ft
Bibliafordítás füzetekben, teljes újszövetség	106,—	Ft
Raffay: Agenda, kötve	60,—	Ft
Istentiszteleti rend, gyülekezeti	4,—	Ft
Istentiszteleti rend, lelkészi	6,—	Ft
Bereczky: A keskeny út	57,50	Ft
Karner: A testté lett ige	62,—	Ft
A gyermek vasárnapja I. 30,—, II.	28,—	Ft
Melanchthon: Apologia	16,—	Ft
Pálfy Miklós dr: Istenfélelem az Ótestamentumban	30,—	Ft
Virágh Jenő: Luther Márton önmagáról, fűzve 8,—, kötve	12,—	Ft
Virágh Jenő: Luther rózsa	2,—	Ft
Kapi: Bizonyságtevés	10,—	Ft
Maróthy: Szegények szíve fűzve 10,—, kötve	15,—	Ft
Bókay János: 31 zsoltár	15,—	Ft
Dezséry: Krisztus az ajtó	4,—	Ft
Scholz: Inségeseknek szabadítója	24,—	Ft
Kierkegaard: Önvizsálat	8,—	Ft
Kierkegaard: Isten változhatatlansága	2,—	Ft
Andersen: Jézus élete	4,—	Ft
Dr. Szeberényi Lajos: Gusztáv Adolf	4,—	Ft
Dr. Szeberényi Lajos: Luther ultramontán ócsárlói	6,—	Ft
Cantate — énekeskönyv	8,80	Ft
Régi magyar istenes énekek	5,—	Ft
Miatyánk képekben	10,—	Ft
Lühnsdorf: Krisztus és Luther képek: 1,—, 8,—, 15,—,	20,—	Ft
Selyem jelzők 3,50,	4,—	Ft
Bibliajelzők —,90,	1,80	Ft
Falitáblák 3,50,	7,—	Ft
Ostya, 100 darabonként	2,50	Ft

EVANGÉLIKUS EGYETEMES SAJTÓOSZTÁLY

BUDAPEST VIII, PUSKIN-UTCA 12 * Csekkszámlaszám: 220-278